

תורה אור המבואר

מאמרים
על פרשיות התורה ומועדי השנה

מלוקטים מספרי
תורה אור ולקוטי תורה

ד"ה בעצם היום הזה
יחוד אין סוף בכלים דבי"ע ע"י הנביאים

מחולק לסעיפים עם פיסוק מלא,
בהוספת ביאורים, פיענוחים, הערות וציונים

פרשת בא
שנה ד | גליון קל"ג
שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים וחמש לבריאה

©
כל הזכויות שמורות
למערכת ליקוטי תורה המבואר

הרב לוי געלב
עורך ראשי

הרב מנחם דאברוסקין - הרב ברוך וילהעלם
עורכים

בשורה טובה

לשמוע ולהוריד אלפי שיעורים בחסידות, בתניא, דרך מצותיך,
לקוט"ת ותו"א ועוד, באודיו או בכתב
נא לבקר באתר החדש והמפואר אוצר החסידות
otzerhachassidus.com

לקבל הגיליונות באימייל או להקדיש הגיליונות הבאים
(+1) 718-650-6295
LikuteiTorah@otzerhachassidus.com

לפרטים אודות מוקדי ההפצה בארה"ק וכן להשתתף בהוצאת ההפצה בארה"ק
050-4109309
L109309@gmail.com

יו"ל ע"י

הרב לוי געלב
(+1) 310-938-4016
info@maamaronline.com

מכון לעבדך באמת
בארה"ב 718-650-6295 (+1)
בארה"ק 050-4109309
info@otzerhachassidus.com

פתח דבר

בעזה"י

בשבח והודיה לה', מוגש בזה לפני ציבור הלומדים, מאמר "ד"ה בעצם היום הזה" בסדרת "תורה אור המבואר", שהוא פירוש וביאור על מאמרי חסידות דפרשיות השבוע ומועדי השנה, מלוקטים מספרי תורה אור ולקוטי תורה לרבינו הזקן נבג"מ זצוקללה"ה. ומטרתו להקל בלימוד ה'חסידישע פרשה' בכל שבוע.

הביאור מבוסס על המאמרים המיוסדים על דרוש זה וכן על עוד 'הנחות' מאותו הדרוש (כגון: מספר מאמרי אדמו"ר הזקן, תורת חיים, מאמרי אדמו"ר האמצעי, אור התורה וכו'). כמו כן נכתבו "ביאורי מושגים" - הסברה רחבה של מושגים יסודיים בחסידות, המופיעים במאמר.

גם ביאורי המושגים מיוסדים על מקומות אחרים בדא"ח אשר שם מבואר הענין באריכות וביאור יותר (כידוע ש'דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר').

כפי שנראה לעין הקורא, נשתפרו הקונטרסים בתוספת מרובה על העיקר ממה שהיו, בעריכת המאמרים ע"י צוות משפיעים שיחי', עימוד ועיצוב חדש, וגם הגהה יסודי שיהיה נקי ומנופה מכל טעותי הדפוס, ועוד הרבה תיקונים אשר כל הרואה יאמר ברקאי.

לבקשת רבים, ניתן לקבל הקונטרסים מדי שבוע בשבוע באימייל, לקבלו נא לשלוח אימייל לכתובת: subscription@otzerhachassidus.com, וכן אפשר להוריד את הקונטרס, וכמו כן גם הקונטרסים האחרים שי"ל על ידינו בכתובת: otzerhachassidus.com.

כבר אמר דוד המלך ע"ה "שגיאות מי יבין", יתכן כי נפלו אי הבנות בעניינים המבוארים או טעותי הדפוס וכדומה. על כן שטוחה בקשתנו בפני ציבור המעיינים בקונטרס - לשלוח את הערותיהם ונתקנם בבוא העת אי"ה.

כתובת למשלוח הערות: likuteitorah@otzerhachassidus.com

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאתי תצא" (ישעיה נא, ד), במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

כ"ז טבת - ה'תשע"ה

בברכת שבתא טבא

לוי געלב

מכון לעבדך באמת

ד"ה בעצם היום

הזה וגו'

יחוד אין סוף בכלים
דבי"ע ע"י הנביאים

תוכן המאמר

פרק א

השם 'צבאות' הוא אחד מזו' השמות שאינן נמחקין ז

פרק ב

ענין התוארים של הקב"ה ('חכם' 'חסיד' 'רחמן' וכו') ט

פרק ג

שמותיו ית' קאי על ה'כלים' של הספירות, ושם הוי' קאי על ה'אור' המתלבש בהם יג

פרק ד

רמ"ה מ"ע ושם"ה מל"ת מושרשים בשם הוי' יז

פרק ה

הטעם שהשם 'צבאות' לא נזכר בתורה רק בנביאים יח

פרק ו

מדוע הוצרכו הנביאים להמשיך אוא"ם ב"ה בכלים כבי"ע כ

פרק ז

השם הוי' צְבָאוֹת מורה על יחוד אור א"ם בכלים דבי"ע כב

פרק ח

הביאור הפנימי בכתוב 'בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי' - בירור הניצוצות בגלות מצרים כז

ב"ה. תו"א פ' בא, ד"ה בעצם היום הזה וגו' [ס, א – ס, ג]

פרשה בא

בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים. הנה אמרו רז"ל על ס א חנה, מיום שברא הקב"ה את עולמו לא היה אדם שקראו להקב"ה צבאות עד שבאת חנה כו'. דהיינו שהיא פתחה תחלה לקרות הקב"ה הוי"ה צבאות, ואמר הקב"ה, עתיד בן שלך לפתוח בנבואה בשם זה, כמ"ש ויאמר שמואל כה אמר ה' צבאות פקדתי כו', והנביאים האחרונים נבאו בשם זה,

פרק א

השם 'צבאות' הוא אחד מז' השמות שאינן נמחקין

"בְּעֵצָם¹ הַיּוֹם הַזֶּה יֵצְאוּ כָּל צְבָאוֹת ה' מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם"².

[הפסוק מדבר על זמן יציאת בני ישראל מארץ מצרים, ובפסוק זה נקראים בני ישראל בשם מיוחד – 'צבאות הוי"ה'. ובמאמר זה יבאר את הטעם הפנימי מדוע קראם הכתוב כאן דוקא בשם זה, ולא בשם אחר (כמו 'יצאו כל בני ישראל' וכיו"ב).

מתחילה יבאר באריכות, דבמקום שנאמר "הוי' צְבָאוֹת" הרי גם תיבת 'צבאות' הוא שם קדוש, מהשמות שאינן נמחקים. ויסיים, דכל זה הוא כאשר נאמר "הוי' צְבָאוֹת", אבל כאשר נאמר "צְבָאוֹת הוי'" (כבפסוק זה) – הרי הוא במשמעות שונה, ואזי אינו שם קדוש].

הנה, אמרו רז"ל³ על חנה: 'מיום שברא הקב"ה

את עולמו לא היה אדם שקראו להקב"ה 'צבאות', עד שבאת חנה' כו'.

דהיינו, שהיא פתחה תחלה לקרות [את] הקב"ה [בשם] 'הוי"ה צבאות'.

זה לשון הגמרא: "ותדר נדר ותאמר הוי' צבאות". אמר רבי אלעזר, מיום שברא הקב"ה את עולמו לא היה אדם שקראו להקב"ה 'צבאות', עד שבאתה חנה וקראתו 'צבאות'. אמרה חנה לפני הקב"ה: רבונו של עולם! מכל צבאי צבאות שבראת בעולמך קשה בעיניך שתתן לי בן אחד?"

היינו שחנה היתה הראשונה שקראה להקב"ה בשם 'הוי' צבאות' כמ"ש: 'ותאמר הוי' צבאות' גו' [ואחרי' קראו כל הנביאים כן להקב"ה, כדלהלן].

ואמר הקב"ה⁴: 'עתיד בן שלך לפתוח בנבואה בשם זה', כמ"ש⁵: 'ויאמר שמואל, כה אמר ה' צבאות פקדתי כו'".

1. הביאור של דרוש זה מיוסד על מאמרים אלו: הנחת הר"מ בן אדה"ז בסה"מ תקס"ה ח"א עמ' רו ואילך.

תורת חיים שמות ח"א עמ' קיב ואילך.
ד"ה זה משנת תשמ"ג. תשמ"ז. וראה תורת מנחם סה"מ מלוקט ח"ב עמ' שצט ואילך.

2. שמות יב, מא.

3. ברכות לא, ב.

4. מדרש (שוח"ט) שמואל פרק ב: ר' יהושע דסיכנין בשם ר' לוי, אמר לה הקב"ה, חנה, מתחלת בריאתו של עולם לא קלסני אדם בפסוק זה אלא אַתְּ, חייך שבנך עומד ופותח בו. הדא הוא דכתיב 'כה אמר ה' צבאות, פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל'.

5. שמואל-א טו, ב.

ובפרט חגי זכריה ומלאכי יותר מכולן, וקיימא לן⁶ דצבאות הוא מז' השמות שאינן נמחקין. והנה מתחלה יש להקדים ענין השמות מהו, גם מעלת שם המיוחד שם הוי"ה על שאר השמות, ואחר כך יתבאר אי"ה ענין שם צבאות.

רק בדבר שיש בו תפיסא והשגה, והשם מגביל אותו ומורה עליו, אבל מהותו ועצמותו ית' דלית מחשבה תפיסא בו כלל, לא שייך בו שום שם כלל" (אוה"ת דברים ב', ע' תתקצו).

ומבואר על זה במדרש (שמות רבה פ"ג, ו), שאמר הקב"ה למשה רבינו "שמי אתה מבקש לידע? לפי מעשי אני נקרא וכו'", כאשר הקב"ה עושה חסד הרי הוא נקרא בשם 'א-ל', וכשעושה מעשה גבורה נק' 'אלקים', וכן עד"ז בכל השמות. ומזה מובן ששמותיו של הקב"ה שייכים למדותיו ית', והוא נקרא בשמות אלו על שם אופן הנהגתו את העולמות. ובמאמר זה יבאר את משמעות הפנימית בכך (ענין זה יתבאר להלן פ"ג).

גם מעלת שם המיוחד – שם הוי"ה – על שאר השמות,

עוד יש להקדים ולבאר את מעלת שם הוי"ה על שאר ז' השמות, כידוע אשר שם הוי' נקרא 'שם המיוחד'⁹ (ענין זה יתבאר ג"כ להלן פ"ג).

ואחר כך יתבאר אי"ה ענין שם 'צבאות' (בפרק ז).

הנהות צמח צדק

א. סוף פרק ד' דשבועות [לה, א-ב: רבי יוסי אומר 'צבאות' כולו נמחק, שלא נקרא צבאות אלא על שם ישראל, שנאמר 'והוצאתי את צבאותי את עמי בני ישראל מארץ מצרים'. אמר שמואל אין הלכה כרבי יוסי. וכ"ה ברי"ף ורא"ש שם. רמב"ם הלי' יסודי התורה פ"ו, ה"ב].

והנביאים האחרונים נבאו בשם זה⁶, ובפרט חגי זכריה ומלאכי יותר מכולן.

וקיימא לן⁸ ד'צבאות' הוא מז' השמות שאינן נמחקין.

הקב"ה נקרא בכינויים רבים, ומתוכם יש ז' 'שמות' שאסור למחקן מפני שיש בהם קדושה⁷, והם: א-ל, אלקים, הוי', ש-ד-י, צבאו-ת, אלקה, אדני-י.

"ולהבין זה, אם שם 'צבאות' הוא מן ז' השמות שאינן נמחקין, כנ"ל, למה לא נזכר גם בתורה"? (תורת חיים).

והנה, מתחלה יש להקדים ענין השמות מהו. כדי להבין את תוכן עניינו של השם 'צבאות', יש להקדים תחילה ביאור ענין השמות של הקב"ה בכלל. כלומר, מהי הכוונה בזה שאנו אומרים שלהקב"ה יש 'שמות'⁸.

"כי הנה אין סוף ב"ה מצד עצמו לא שייך לקרותו בשום שם כלל, כי לא שייך קריאת שם

8. וגם יש להבין, מדוע נקרא הקב"ה בשמות שונים זה מזה, הרי הוא ית' יחיד ומיוחד?

9. סנהדרין נו, א: 'איש איש כי יקלל אלקיו ונשא חטאו', מה תלמוד לומר, והלא כבר נאמר 'ונבק שם ה' מות יומת?' לפי שנאמר 'ונקב שם מות יומת', יכול לא יהא חייב

6. "ועיקר הנבואה בשם זה הי' בנביאים האחרונים שהיו בסוף זמן בית ראשון ובהתחלת הגלות, שרוב נבואתם הי' בשם זה" (סה"מ מלוקט שם).

7. רמב"ם שם. טושו"ע י"ד סימן רע"ו ס"ט. שו"ע אדה"ז חאו"ח סימן פ"ה ס"ג.

הנה ידוע, שמהותו ועצמותו של האין סוף ב"ה הוא פשוט בתכלית הפשיטות, ולא שייך כלל במהותו ועצמותו ענין התוארים שנמצאו שכינו לו ית' בתורה ובדברי הנביאים ובדברי רז"ל, כמו חכם חסיד רחמן כו' וכיוצא בהן, כי הוא ית' מרומם ונשגב ומובדל מכל גדרים אלו, שהחכמה שהיא המעלה הראשונה בנבראים, היא נחשבת כעשיה גשמית לגבי מהותו ועצמותו ית',

פרק ב

ענין התוארים של הקב"ה ('חכם' 'חסיד' 'רחמן' וכו')

[כדי לבאר ענין השמות למעלה, וענין שם הוי', מקדים לבאר כללות ענין התוארים למעלה – וכנ"ל בשם המדרש ששמותיו של הקב"ה הם לפי מדותיו ית'].

הנה ידוע¹⁰, שמהותו ועצמותו של האין-סוף ב"ה הוא פשוט בתכלית הפשיטות¹¹, ולא שייך כלל במהותו ועצמותו ענין התוארים שנמצאו שכינו לו ית' בתורה ובדברי הנביאים ובדברי רז"ל – כמו 'חכם', 'חסיד', 'רחמן' כו', וכיוצא בהן, כי הוא ית' מרומם ונשגב ומובדל מכל גדרים אלו.

אלא על שם המיוחד בלבד (דהא כתיב ה', והיינו שם מיוחד, דכתיב: 'זה שמי לעולם' רש"י), מגיין לרבות כל הכינויין, תלמוד לומר: 'איש כי יקלל אלקיו' מכל מקום, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים על שם המיוחד במיתה, ועל הכינויין באזהרה.

10. להבא להלן ראה גם בנספחים לספרי חסידות מבוארת מועדים חלק א-ב 'אין סוף ועשר ספירות'.

11. "עצמותו הוי' פשוטה, לא יוגדר במה כו', ואין אנו יודעים הווייתו ומהותו כו', כי הוא ית' פשוט בתכלית הפשיטות" (מהר"ל מפראג בהקדמה לספרו גבורת ה', עיי"ש באריכות).

12. ז"ל אדמו"ר הרשב"ב בהמשך 'תוס' ד"ה ויולך (בהוצאה החדשה עמ' רכג): ענין אין-סוף שהוא בלי גבול ממש, היינו שאין לומר בו איזה ענין פרטי ולתארו באיזה הגבלה שיהי', לומר שהוא בבחי' ומדרי' כזו או בחי' ומדרי' כזו, אפי' בתוארי ענינים היותר מופלאים והיותר נעלים. וזהו ענין אין-סוף – שלילת כל התוארים, עיי"ש בארוכה.

מהותו ועצמותו ית' הוא פשוט בתכלית הפשיטות, ואינו 'מצוייר' באיזה 'ציור', תואר והגדרה. [ולכן נקרא בשם 'אין סוף', היינו – בלא שום הגבלה והגדרה מה הוא¹²]. ולמשל, אין אנו יכולים לומר עליו ית' שהוא חכם או חסדן או רחמן, כי התואר 'חכם' הוא 'ציור' והגדרה מסויימת, ואילו הקב"ה אין לו שום ציור והגדרה, אלא הוא ית' – 'פשוט' בתכלית הפשיטות¹³.

שהחכמה – שהיא המעלה הראשונה בנבראים – היא נחשבת כעשיה גשמית לגבי מהותו ועצמותו ית'¹⁴.

מהותו ועצמותו ית' הוא מרומם ומובדל כל כך מכל התוארים והכינויים שכינו לו ית', עד

13. ראה בארוכה בפירוש חסידות מבוארת לתניא ח"א, עמ' קטז ואילך.

14. ענין זה ביאר רבינו בארוכה בתניא שער היחוד והאמונה (פרק י' וז"ל: לכך אנו אומרים שלגבי הקב"ה נחשבת מדרגת החכמה כמדרגת עשי' ממש, דהיינו לומר שהוא רם ונשא ונעלה עילוי רב מאד ממדרגת החכמה, ולא שייך כלל לייחס אצלו שום ענין המתייחס לחכמה, אפילו בדרך מעלה ועילוי רב – כגון לומר עליו שאי אפשר לשום נברא עליונים ותחתונים להשיג חכמתו או מהותו, כי ענין ההשגה מתייחס ונופל על דבר חכמה ושכל – לומר שאפשר להשיגו או אי אפשר להשיגו מפני עומק המושג, אבל הקב"ה שהוא למעלה מן השכל והחכמה לא שייך כלל לומר בו שאי אפשר להשיגו מפני עומק המושג, כי אינו בבחי' השגה כלל, והאומר עליו שאי אפשר להשיגו הוא כאומר על איזו חכמה רמה ועמוקה שאי אפשר למששה בידיים מפני עומק המושג, שכל השומע יצחק לו, לפי שחוש המישוש אינו מתייחס ונופל אלא על עשי' גשמית הנתפסת בידיים. וככה ממש נחשבת לגבי הקדוש

ומכל שכן בחי' המדות, וכמאמר דלאו מכל אלין מדות איהו כלל וכבודע. ואף על פי כן יש מציאות ענין התוארים הללו שבאו בתנ"ך ובדברי חז"ל, דהיינו על דרך מאמר רז"ל במקום שאתה מוצא גדולתו כו' שם אתה מוצא

(חכמה דאצילות) אין לה שום חשיבות ותפיסת מקום לפניו ית'¹⁶.

ומכל שכן בחי' המדות [שהן למטה מן החכמה]. וכמאמר דלאו מכל אלין מדות איהו כלל, וכבודע.

איתא בתיקוני זהר (הקדמה): 'לאו מכל אינון מדות איהו כלל', שהוא ית' בעצמותו אינו בגדר כל המדות הללו, אלא הוא למעלה באין ערוך מהן. כי לכל אחת מהמדות האלו יש לה גדר וציור המיוחד לה, כגון ספירת החסד ענינה להשפיע לזולת, וספירת הגבורה ענינה לצמצם וכו', אבל הוא ית' הוא למעלה לגמרי מכל ענין של ציור וגדר.

[ועל פי זה צריך ביאור לכאורה, מהו ענין התוארים שהקב"ה מתואר בהם בתורה ובנביאים ובדברי רז"ל?

וזהו שהולך ומבאר:]

ואף-על-פי-כן, יש מציאות ענין התוארים הללו שבאו בתנ"ך ובדברי חז"ל.

למרות שהוא ית' פשוט בתכלית הפשיטות, ומרומם ונשגב למעלה באין ערוך מכל גדר ותואר, אעפ"כ מצינו בתנ"ך ובדברי חז"ל כמה תוארים על הקב"ה, כגון 'חכם' ו'חסיד' ו'רחמן', והענין בזה הוא:

דהיינו, על דרך מאמר רז"ל¹⁷: 'במקום שאתה מוצא גדולתו [של הקב"ה] כו', שם אתה

שבחי' ה'חכמה' דאצילות (הספירה הראשונה מעשר הספירות) נחשבת כעשי' גשמית לפניו ית'.

כלומר, המדריגה התחתונה ביותר בסדר ההשתלשלות היא עשי' גשמית (כי המדריגה התחתונה ביותר בעולמות הרוחניים היא עולם העשי' הרוחני, ולמטה מזה הוא עולם הזה הגשמי, הנקרא עשי' גשמית), ומזה מובן גודל ריחוק הערך שבין עשי' גשמית לדברים רוחניים, וכל שכן לגבי עולמות עליונים, ועל אחת כמה וכמה לגבי הספירות העליונות שהן כחות אלקיים, ובמיוחד לגבי הספירה הראשונה שהיא ספירת ה'חכמה'. אמנם, למרות כל הריחוק וההפלאה של חכמה דאצילות לגבי עשי' גשמית, עם כל זה החכמה עצמה עדיין רחוקה כל כך ממהותו ועצמותו ית' עד שנחשבת כעשי' גשמית אצלו ית'. כי מהותו ועצמותו ית' מרומם ונשגב כל כך מכל הגדרים של סדר השתלשלות – עד שגם ספירת החכמה אין לה שום חשיבות ותפיסת מקום לפניו, והיא נחשבת אצלו כמו עשי' גשמית ממש.

וזהו הכוונה הפנימית בכתוב¹⁵ 'כולם בחכמה עשית'. לא זו בלבד שהקב"ה עשה וברא את הכל בחכמתו (כפירוש הפשוט), אלא שלגבי מהותו ועצמותו ית' גם בחי' החכמה דאצילות נחשבת כעשי' גשמית ('עשית'). כי מאחר שהוא ית' מרומם ונשגב באין ערוך למעלה מכל הגדרים האלו, לכן גם הדרגה הכי עליונה ברוחניות

ברוך הוא מדרגת השכל וההשגה כעשי' גשמית ממש.

¹⁵ תהלים קד, כד.

¹⁶ וראה גם בפירוש חסידות מבוארת לתניא ח"א בעיונים

אות נז.

¹⁷ מגילה לא, א [ראה הערת כ"ק אדמו"ר בדיוק גירסא

זו בספר המאמרים ת"ש עמ' 40. תש"ח ע' 228-29].

ענותנותו, שהוא ית' משפיל את עצמו להיות מתלבש בעשר כלים דאצילות שהן בחי' חסד וגבורה כו', וג' ראשונות חכמה בינה דעת, ואז שייך לקרותו בתוארים,

מוצא ענותנותו/

שהגדולה עצמה היא היא ענותנותו של הקב"ה, כי תואר ה'גדולה' היא ירידה והשפלה עבורו ית', וכדלהלן.

שהוא ית' משפיל את עצמו להיות מתלבש בעשר כלים דאצילות²⁰ – שהן בחי' חסד וגבורה כו', וג' ראשונות, חכמה בינה דעת – ואז שייך לקרותו בתוארים²¹.

הקב"ה עצמו הוא אכן למעלה באין ערוך מכל תואר והגדרה, אלא שהאציל מאתו ית' עשר ספירות ('כלים')²² שהן בבחי' תואר מוגדר:

הוא על שם שהוא פועל בחכמה (היינו, שכאשר הקב"ה עושה דברים שאנו רואים בהם חכמה אנו מתארים אותו בשם 'חכם'), וכן נקרא 'חסיד' על שם שהוא פועל (עושה) חסד, וכן על דרך זה בשאר התוארים. ומה שמצינו בכתובים ובדברי חז"ל שמדברים על מדותיו וכחותיו של הקב"ה, שמזה משמע לכאורה שמדות וכחות הללו נמצאים בהקב"ה עצמו – הנה על זה ביארו שכחות ומדות הללו הם רק כמו 'כלי אומנות' שעל ידם פועל הקב"ה בנבראים (על דרך אומן הפועל על ידי כלי אומנתו). ולדוגמא: על ידי כלי החכמה פועל הקב"ה חכמה בעולם ('כמ"ש' כולם בחכמה עשית'), ועל ידי כלי של חסד משפיע חסדים לעולם ('מכלכל חיים בחסד'), וכיו"ב. משא"כ בבואר ית' עצמו לא יתכן שום תואר או כח (ספירה), שהרי הוא למעלה מכל גדר והגבלה. ונמצא לפי דבריהם, שחכמתו של הקב"ה (בלשון הקבלה 'ספירת החכמה') אינה מאוחדת עם הקב"ה, כי היא רק ככלי אומנות שהקב"ה פועל על ידו (וראה פירוש חסידות מבוארת לתניא ח"א עמ' קיז ואילך, ובמצויין שם).

אמנם הכרעת חכמי הקבלה אינה כן, אלא הספירות העליונות אינן נפרדות מאתו ית', אלא הן מאוחדות עם הקב"ה בכבודו ובעצמו שמתלבש בהן. והוא כדברי רבינו כאן שכל ענין התוארים עליו ית' הוא כאשר הוא מתלבש בעשר כלים דאצילות, ואז שייך לקרות את הקב"ה עצמו בתוארים אלו.

22. בלשון המאמר כאן נקראים הספירות בשם 'עשר כלים', לפי שהם 'כלים' אל האור המתלבש בתוכם, כמבואר בסמוך.

לפי פשוטו פירוש מאמר רז"ל זה הוא, דבכל מקום שנזכרה בכתובים ענין 'גדולתו' של הקב"ה, נזכרה בסמוך לזה גם ענותנותו ית'. וכמ"ש¹⁸ "כי כה אמר רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו, מרום וקדוש אשכון [הרי גדולתו של הקב"ה], ואת דכא ושפל רוח, להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים [הרי ענותנותו ית']".

אך הפירוש הפנימי בזה הוא¹⁹, דבכל תואר וגדר של 'גדולה' ו'מעלה' שהוא ית' מתואר בהן, שם גופא אתה מוצא את 'ענותנותו' – היינו

18. ישעי' נז, טו.

19. פירוש זה הי' מרגלא בפומי' של הרב המגיד ממעזריטש בתמידות. כמבואר במאמרי אדמו"ר הזקן – תקס"ה (ח"א, ס"ע רל), וז"ל: וזה הי' מרגלא בפומא של מורו [המגיד ממעזריטש] ע"ה בתמידות, במקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו, דהיינו בחינה הגדולה עצמה. . זהו ענותנותו ממש, כי אין ערוך אליו כלל. וראה לקוטי אמרים – מגיד דבריו ליעקב, (להמגיד ממעזריטש) סימן קב (כב, ב בהוצאת קה"ת).

וכן מביא אדמו"ר הצמח צדק (בספר המצות, שורש מצות התפלה פ"ט): "וכונדע ממה שפירש קדוש ה' הרב המגיד [ממעזריטש] ז"ל מארז"ל במקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו, דהיינו שהתלבשות במדת גדולה, הוא ספירת חסד עליון להחיות עולמות אין קץ ממש, היא עונה גדולה אצלו יתברך, שישפיל עצמו כ"כ להתלבש במדה זו, דכלא חשיבא ממש קמיי".

20. עולם האצילות הוא העולם הראשון מד' העולמות: אצילות, בריאה, יצירה עשיה. ו'אצילות' היא מלשון הפרשה, כמו 'ויאצל מן הרוח' הנאמר גבי משה ושבעים הזקנים (בהעלותך יא, כה), וכן עולם האצילות הוא התפשטות וגילוי כחותיו של הקב"ה הנקראים 'עשר ספירות' (ראה פרדס הרה"ק שער טז פ"א. וראה בארוכה בנספחים לספרי חסידות מבוארת מועדים א-ב, ערך ארבע עולמות).

21. הנה יש מקובלים שביארו שהתוארים של הקב"ה הם רק על שם הפעולה. כלומר זה שהוא ית' נקרא 'חכם'

שנקרא חכם מצד התלבושותו בחכמה, וכמאמר אליהו את חכים, פירוש שמספר בענותנותו שמשפיל את עצמו להתלבש בבחינת כלי החכמה, עם היות שהחכמה אין ערוך אליו כלל כנ"ל, וכן משפיל את עצמו להתלבש בבחינת חסד, ונקרא אז הגדול או חסיד. וזהו שהגדולה היא ענותנותו, שעל

חכמה, חסד וכו', והוא ית' (שלמעלה מהספירות) מצמצם עצמו בצמצומים רבים, ומשפיל את עצמו (כביכול) להתלבש בספירות אלו ולהתאחד בהן ביחוד גמור (כמבואר לקמן בפרק הבא), ולכן יתכן לומר עליו ית' התוארים הללו.

שנקרא 'חכם' מצד התלבושותו בחכמה.

וכמאמר אליהו²³: 'אנת חכים', פירוש: שמספר [אליהו] כ'ענותנותו' [של הקב"ה]²⁴, שמשפיל את עצמו להתלבש בבחינת כלי החכמה, עם היות שהחכמה אין ערוך אליו כלל²⁵ כנ"ל.

23. 'פתח אליהו' (תיקוני זהר בהקדמה, הנזכר לעיל).
24. כלומר: "אנת הוא חכים" אינו סיפור מעלתו גדולתו ושבחיו של הקב"ה, שהוא 'חכים', אלא אדרבה – הוא סיפור ענותנותו ית'.

25. פירוש 'אין ערוך' – שאין כל ערך והשוואה בין מציאותו של הקב"ה (כביכול) למציאות החכמה, וכנ"ל ש"הוא ית' מרום ונשגב ומובדל מכל גדרים אלו", היינו שאיננו כלל בגדר כזה.

וראה ד"ה בעצם היום הזה תשמ"ז, וז"ל: "הנה עצמותו ומהותו ית' הוא למעלה באין ערוך מכל ההמשכות וההשפעות והגילויים, שכולם אינם בערך כלל לעצמותו ומהותו ית', ועוד זאת, שבאמת גם התואר 'אין ערוך' אינו מתאים על זה, כי התואר 'אין ערוך' שייך כאשר ב' הענינים יש להם איזו שייכות וצד השוה ובכל זה אינם בערך זה לזה, דעל זה מתאים לומר 'אין ערוך', משא"כ עצמותו ומהותו ית' שהוא מובדל לגמרי מכל ההשפעות וכו', הרי גם התואר 'אין ערוך' אינו מתאים על זה, וע"ד המבואר בתניא (הובא לעיל בהערה 15) שהאומר על חכמה עמוקה שאי אפשר למששה בידיים כל השומע יצחק לו. אמנם אח"כ עלה ברצונו . . . שיהיו המשכות וגילויים וכו', אבל מובן שאינם בערך אליו כלל וכו'.

פירוש, אף שכפי שהוא ית' בעצמותו אכן לא שייך לומר עליו אפילו את התואר 'חכם' שהיא המעלה הראשונה אצל הנבראים, כיון שהוא באין ערוך לגמרי למעלה מזה, מכל מקום כאשר הוא ית' משפיל את עצמו (כביכול) להתלבש בכלי החכמה (ומתאחד בו) אז גם הוא ית' נקרא בתואר 'חכם', וזהו 'אנת חכים'²⁶.

וכן משפיל את עצמו להתלבש בבחינת 'חסד', ונקרא אז ה'גדול'²⁷, או 'חסיד'.

וזהו [הפירוש הפנימי במאמר חז"ל הנ"ל, במקום גדולתו וכו' שם אתה מוצא ענותנותו] שה'גדולה'

26. ב'פתח אליהו' לפני זה שם מבואר ענין הרוממות וההפלאה של הקב"ה בכבודו ובעצמו על עשר הספירות, וכמ"ש: 'וכל ספירן אית לה שם ידיעא . . . ואנת לית לך שם ידיעא, דאנת הוא ממלא כל שמהן, ואנת הוא שלימו דכולהו' וכו'. ואח"כ ממשך לומר: 'אנת הוא חכים ולא בחכמה ידיעא', כלומר, למרות גדול ההפלאה וההבדלה של הקב"ה מעשר הספירות, מכל מקום הוא ית' נקרא בשם 'חכים', מצד התלבושותו בספירות האלו.

27. 'גדולה' (ו'גדול') מורה על מדת ה'חסד' של הקב"ה, וכמ"ש "לך ה' הגדולה, והגבורה, והתפארת וכו'", ומונה בפסוק זה כל ז' המדות העליונות, מתחיל ממדת ה'חסד הנק' 'גדולה'.

וז"ל רבינו בתניא שער היחוד והאמונה פ"ד (עט, א): והנה בסידור שבחיו של הקב"ה כתיב הגדול הגבור כו', ופירוש ה'גדול' היא מדת חסד והתפשטות החיות בכל העולמות וברואים לאין קץ ותכלית, להיות ברואים מאין ליש וקיימים בחסד חנם, ונקראת 'גדולה', כי באה מגדולתו של הקב"ה בכבודו ובעצמו, 'כי גדול ה' ולגדולתו אין חקר', ולכן משפיע ג"כ חיות והתהוות מאין ליש לעולמות וברואים אין קץ, שטבע הטוב להטיב.

וראה באור התורה פרשת וירא (צ, א) בבאור הפרש בין 'חסד' ל'גדולה'.

ידי ענוה והשפלה שהשפיל את עצמו להתלבש במדת חסד, אז דייקא שייך לקרותו גדול, מה שאין כן מהותו ועצמותו מרומם מגדר זה כנ"ל.

והנה שמותיו של הקב"ה, הם הכלים דעשר ספירות דאצילות שמתלבש

ספירה וספירה היא מורכבת מאור וכלי – הכלי הוא הנותן את הגדרה והציור להספירה (כמו: 'חכמה' או 'בינה' וכו'), והאור הוא החיות האלקי המתלבש בתוך הספירה, ופועל על ידה.²⁹

וכמו על דרך משל מכחות הנפש למטה, שהם מורכבים מ'אור' ו'כלי'. ולדוגמא, עצם כח השכל הוא ה'אור', והמוח הגשמי הוא ה'כלי' שכח השכל מלובש בו ופועל על ידו, כי מאחר שכח השכל של הנפש הוא כח רוחני לכן אי אפשר לו לפעול בעולם הזה הגשמי בלי התלבשות באבר וכלי גשמי.

וכך הוא בנמשל למעלה, באורות וכלים דעשר הספירות העליונות, ולדוגמא – מדת החסד שלמעלה מורכבת מאור וכלי, הכלי הוא הנותן את ה'צורה' וה'גדר' המיוחד של ספירה זו, שענינה להשפיע חסד אל הזולת, והאור הוא החיות האלקית המתלבשת בכלי זה ופועלת על ידו.

והנה, התלבשות האור בתוך כלי הספירה היא לא רק באופן שהאור 'נמצא' בתוכו ופועל על ידו, אלא הרי הוא מתאחד עם הכלי בהתאחדות גמורה (כהתאחדות הנשמה עם הגוף, ועוד יותר מזה, כדלקמן), ועוד שהוא והכלי מיוחדים ממש, וכל פעולות שהוא פועל על ידי כלי הספירה הרי זה נחשב כאילו האור בעצמו עושה זאת.

ומעתה נבוא לביאור דברי רבינו:

והנה, שמותיו של הקב"ה הם הכלים³⁰ דעשר

[עצמה] היא 'ענותנותו' – שעל ידי ענוה והשפלה, שהשפיל את עצמו להתלבש במדת חסד, אז דייקא שייך לקרותו 'גדול', מה שאין כן מהותו ועצמותו מרומם מגדר זה, כנ"ל.

מאחר שהתלבשות זו בעשר הספירות היא ירידה והשפלה אליו ית', וכאמור לעיל ש"הוא ית' מרומם ונשגב ומובדל מכל גדרים אלו", לכן הרי זה גופא 'ענותנותו' ית'.

[לסיכום: ענין התוארים של הקב"ה שנמצאו בכתובים ובדברי חז"ל הם מתארים אותו ית' כאשר השפיל וצמצם עצמו (כביכול) ונתלבש בעשר כלים דאצילות שיש להם תוארים אלו, אבל מהותו ועצמותו ית' הוא פשוט בתכלית הפשיטות, והוא למעלה באין ערוך מכל התוארים הללו].

פרק ג

שמותיו ית' קאי על הכלים של הספירות, ושם הוי' קאי על האור המתלבש בהם

[על פי מה שהקדים בפרק הקודם בביאור ענין התוארים למעלה – יבאר בפרק זה "ענין השמות מהו", וכן"ל (בפרק א') בשם המדרש ששמותיו של הקב"ה הם לפי מדותיו ית'.

ולהבנת הדברים יש להקדים ביאור ענין האורות והכלים של הספירות (בקיצור נמרץ)²⁸:

עשר הספירות הן עשרה כחות אלקיים שנאצלו מאתו ית' 'לאנהגא בהון עלמין', וכל

בתכלית הפשיטות, כך גם אורו ית' (היינו, הגילוי שלו) הוא אור 'פשוט', ואין בו ההגדרה וההגבלה ד'חסד וטוב', ולכן יש צורך בכלים המגבילים את האור ומגדירים אותו. 30. בלקו"ת פ' בהר (מג, ב) כתב על זה: עיין מ"ש בד"ה 'בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה'" בפרשת בא

28. לביאור הדברים בארוכה (וביאור כל השיטות בקבלה וחסידות בזה) ראה ספר הערכים חב"ד חלק ד' – ערך 'אורות דספירות פשיטותם וציונם', ובהמציין שם. 29. כי האור האלקי מצד עצמו אי אפשר להגדירו בשום גדר והגבלה, כי כשם שהקב"ה הוא 'אין סוף' ו'פשוט

בהן אור אין סוף ב"ה, ומתייחד עמהן בתכלית היחוד עד דאיהו וגרמוהי חד, היינו שם אל הוא בבחינת כלי החסד, ושם אלקים בבחינת כלי הגבורה, ושם אדנ"י בבחינת מלכות. אמנם שם הוי"ה הוא הפנימיות של כל השמות

ספירות דאצילות, שמתלבש בהן אור אין סוף ב"ה ומתייחד עמהן בתכלית היחוד, ע"ד³¹ ד'איהו וגרמוהי חד'.

איתא בתקוני זהר בהקדמה (ג, ב): 'איהו וחיוהי חד, איהו וגרמוהי חד'. "חיוהי הן האורות, וגרמוהי הן הכלים" (תניא אגרת הקודש ריש סימן כ'). כלומר: מהותו ועצמותו ית' ('איהו') עם האורות שלו ('חיוהי') המתפשטים מאתו ית' להתלבש בתוך הכלים של עשר ספירות דאצילות, הם חד. וכן הוא ית' ('איהו') עם הכלים ('גרמוהי') של הספירות דאצילות, המגבילים ומגדירים את האורות בציור וגדר מסויים, הם ג"כ חד³². ובלשון הרמב"ם (הל' יסודי התורה פ"ב ה"י): נמצאת אתה אומר, הוא היודע והוא הידוע והוא הדעה עצמה, הכל אחד³³.

ונמצא, שאף שמהותו ועצמותו ית' הוא "מרומם לבדו רוממות אין קץ מבחינת חכמה ושכל והשגה" (תניא שער היחוד והאמונה ס"פ ט), מכל מקום הוא ית' מתלבש בתוך הספירות האלו³⁴ ומתייחד עמהן בתכלית היחוד עד שנעשו חד ממש עמו³⁵. וזהו ענין 'שמותיו' של הקב"ה (שלפי מעשי אני נקרא, כנ"ל), היינו, העשר כלים דאצילות שבתוכם מלובש אור אין סוף ב"ה ומיוחד עמהם בתכלית היחוד.

[מבאר פרטי השמות הקדושים:]

היינו, שם א"ל – הוא בבחינת כלי החסד, ושם אלקים – בבחינת כלי הגבורה, ושם אדנ"י – בבחינת מלכות. הכלי של ספירת החסד (והחיות המחי' אותו)³⁶ נקרא בשם 'א-ל', וכידוע דשם א-ל הוא

[הוא המאמר דידן], דשם נתבאר דשאר השמות מלבד שם הוי' הם בה'כלים' דעשר ספירות. אך, מבואר במקום אחר בשם הבעש"ט נ"ע (ראה גם בהוספות לספר כתר שם טוב אות נג-נה ובהערות שם) דאין רצונו לומר שהשמות הן הכלים עצמן, דהא הכלים הם המדות, והשם קאי להבורא עצמו, שהוא עצמו כביכול נקרא א-ל', וכמאמר [על הכתוב 'מי כה' אלקינו בכל קראינו אליו]: 'אליו ולא למדותיו', אלא מ"ש "שהשמות הן בהכלים", פירוש: שהם החיות וההארה מאור אין-סוף המלובש בהכלי ומחיה את הכלי, כי הכלים יש בהן חיות מאור אין-סוף מלבד האור המלובש בהם. וזהו ענין שאר השמות שאינן נמחקין. ועיין עוד בהוספות ללקו"ת ויקרא נא, ג. ובארוכה בספר דרך מצוותיך שורש מצות התפלה בתחילתו. וראה גם ד"ה וירד הוי' על הר סיני תרמ"ג.

וראה בתורה אור יתרו (ד"ה משה ידבר) וז"ל: 'והענין: כי שמותיו של הקב"ה הם שבעה שמותיו שאינן נמחקין, והם הם בחינת התפשטות החיות והשפעה להתהוות מדותיו ית', 'לך הוי' הגדולה והגבורה והתפארת' וגו'. ואכ"מ. 31. בהגהת הרה"ח ר' אשר (נדפס במ"מ והערות בסוף הספר): "עד" – ולא ע"ד [- על דרך].

32. כי בעולם האצילות הכלים עצמם אינם דברים נפרדים ממנו ית' – ככלי אומנות הנפרדים מהאומן עצמו – אלא הם 'אלקות' ('געטליך' בלשון אידיש), כלומר התפשטות כחות אלקיים. וכמו שהמחשבה והדיבור נק' כחות נפשיות אף שאינם ממהות הנפש, משום שהם התפשטות אור הנפש (דרך מצוותיך מצות האמנת אלקות מהדו"ב פ"ד).

33. וראה תניא ריש פ"ב ובהגה"ה שם. ובארוכה בפירוש חסידות מבוארת שם.

34. היינו האור אין-סוף מתלבש בכלים אלו. [כלומר, הקב"ה בעצמו נק' כאן בתחלת המאמר "מהותו ועצמותו של האין-סוף ב"ה", וההשפלה שמשפיל את עצמו להתלבש בתוך הכלים היא האורשל האין-סוף, שהוא הנמשך להתלבש בתוך הכלים].

35. יחוד זה "שמתייחד עם מדותיו שהאציל מאתו ית' . . אינו בבחינת השגה להשיג איך מתייחד בהן, ולכן נקראו מדותיו של הקב"ה שהן הספירות בזהר הקדוש 'רזא דמהימנותא', שהיא האמונה שלמעלה מן השכל" (שעהייה"א שם).

36. ראה לעיל הערה 31.

שהם הכלים, כי הוא בבחי' האורות המתלבשים בתוך הכלים, דהיינו, בבחינת אל שהוא השם שבכלי החסד, הנה בבחינת האור הנמשך מאין סוף ב"ה להתלבש בו, הוא בחינת שם הוי"ה, וכן גם בבחינת שם אלקים שבכלי הגבורה, מתלבש בתוכו שם הוי"ה שהוא בבחינת האור מאין סוף המתלבש בתוך הכלים הנ"ל, ועל דרך זה בכל השמות שאינן נמחקין שהם בבחי' הכלים, ושם הוי"ה הוא בבחי' האורות המתלבשים בהן. ולכך שם הוי"ה

וכן גם בבחינת שם אלקים שבכלי הגבורה מתלבש בתוכו שם הוי"ה, שהוא בבחינת האור מאין-סוף המתלבש בתוך הכלים הנ"ל.

ועל-דרך-זה בכל השמות שאינן נמחקין, שהם בבחי' הכלים, ושם הוי"ה הוא בבחי' האורות המתלבשים בהן.

עניינו של שם הוי' – האור המתלבש בכלים דעשר הספירות – הוא לפעול פעולות שונות על ידי הכלים של עשר הספירות (לעומת ז' השמות שהם החיות והקיום של הכלים עצמם, כנ"ל).

דהנה נתבאר לעיל (בהקדמה) במשל מכחות הנפש למטה, ולדוגמא, כח הראי' המתלבש ופועל בכלי העין, שהכלי בפני-עצמו אין בכחו לראות כלל, כי הוא רק כלי גשמי ללא כח רוחני של ראי'. וגם על ידי כח הראי' הרוחני בפני-עצמו – הבא מנפש האדם – אין לאדם את האפשרות לראות דברים גשמיים, כי הוא כח רוחני המתפשט מן הנפש, ורק על ידי שניהם יחד, דהיינו התלבשות כח הראי' בכלי העין יש ביכולת האדם לראות דברים גשמיים.

וכמו כן הוא למעלה, שהאור של שם הוי' הוא התפשטות אור האיץ-סוף ללא גדר וציור מסויים, ואינו יכול לפעול פעולתו בעולמות ונבראים רק על ידי התלבשותו בכלים של עשר הספירות, שע"ז הוא מוגדר ומצוייר בגדר מסויים ויכול לפעול פעולתו.

במדת החסד, כמ"ש 'חסד א-ל כל היום', והכלי של ספירת הגבורה (והחיות שלו) נק' בשם 'אלקים', וכידוע דשם אלקים הוא שמו ית' המורה על ענין הדין והגבורה, וכלי המלכות (עם החיות שלו) נק' בשם אדנ"י, המורה על אדנות ושררה. והנה "בשם א-ל מתלבש אור החסד של המאציל ב"ה, ששם זה הוא הכלי להשראת אור החסד בו דוקא, ושם אדנ"י הוא כלי אחר לקבל אור אחר כו', כי כפי מזג תכונת הכלי כך הוא תכונת האורות המתלבשים בהם, כנודע" (מאמרי אדה"ז תקס"ה).

[ועתה יבאר מעלת שם המיוחד, שם הוי',

על שאר השמות:]

אמנם שם הוי"ה הוא הפנימיות של כל השמות – שהם הכלים – כי הוא בבחי' ה'אורות' המתלבשים בתוך הכלים.

מעלתו של שם הוי' היא בכך, שמורה על האור הנמשך ממנו ית' להתלבש בתוך הכלים דעשר הספירות (וכנ"ל בהקדמה לפרק, שלכל ספירה יש אור וכלי), ונמצא ששם הוי' הוא הפנימיות של כל השמות, כי האור המתפשט מהאיץ-סוף ב"ה מתלבש בתוך כלי הספירה.

[וממשיך לבאר ענין זה:]

דהיינו, בבחינת אל, שהוא השם שבכלי החסד – הנה בבחינת האור הנמשך מאין-סוף ב"ה להתלבש בו הוא בחינת שם הוי"ה.

מצטרף עם כל השמות, כמ"ש ביום עשות הוי"ה אלקים ארץ ושמים כו',
 וכתוב הוי"ה צבאות כו', מפני שבחינת שם הוי"ה הוא הממשיך את האור
 אין סוף להתלבש בשמות אלקים וצבאות שהם הכלים כו', שהוא הממוצע
 בין אורות וכלים, ולכך הוא המחבר האורות עם הכלים.

בתניא (בהגה"ה לפרק ב'. וראה גם בהגה"ה לשער היחוד
 והאמונה ספ"ט) "בסוד התלבשות אור אין סוף ב"ה
 על ידי צמצומים רבים בכלים דחב"ד דאצילות].
 כי מאחר שזהו הארה מאור אין סוף ב"ה עצמו
 הבלתי מוגבל על כן הוא צריך לעבור תחילה
 דרך כמה צמצומים, ואז דוקא יוכל להתלבש
 בכלים דאצילות".⁴⁰

ועל פי כל הנ"ל יובן מדוע שם הוי" דוקא
 מצטרף עם כל השמות, כי ענין השמות הוא
 הציור וההגדרה של הכלים דעשר הספירות, ושם
 הוי" הוא בבחי' האורות המתלבשים בתוך כלים
 אלו, היינו ש"הוא הממשיך את האור אין-סוף
 [להתצמצם ו] להתלבש בשמות אלקים וצבאות,
 שהם הכלים", ו"הוא הממוצע בין אורות וכלים,
 ולכך הוא המחבר האורות עם הכלים", וזהו ענין
 חיבור וצירוף שני השמות יחד.⁴¹

ולכך, שם הוי"ה מצטרף עם כל השמות, כמ"ש
 "ביום עשות הוי"ה אלקים ארץ ושמים כו"³⁷,
 וכתוב "הוי"ה צבאות כו"³⁸ [וכן בשאר
 השמות].³⁹

מפני שבחינת שם הוי"ה הוא הממשיך את
 האור אין-סוף להתלבש בשמות אלקים
 וצבאות, שהם הכלים כו', שהוא הממוצע בין
 אורות וכלים, ולכך, הוא המחבר האורות עם
 הכלים.

הנה מבואר לעיל שבתוך הכלים דאצילות
 מתלבש אור אין-סוף ב"ה ומתייחד עמהם
 בתכלית היחוד. אמנם, מאחר שאור אין סוף ב"ה
 מופשט מכל ציור ותואר, והוא פשוט בתכלית
 הפשיטות (כנ"ל), הרי התלבשות האור אין סוף
 ב"ה (ה'אורות') ב'כלים' דאצילות יכולה להיות
 אך ורק על ידי צמצומים רבים [וכלשון רבינו

[המשכה, התפשטות] כו', ונקרא הוי"ה של האור הנאצל
 מעצמות המאציל".

כלומר: על שם הוי" מבואר בחסידות שהוא בחי'
 צמצום והתפשטות המשכה והתפשטות. כי כל אות משם
 הוי" מורה על שלב אחר בירידת והאצלת אורו ית' מלמעלה
 למטה. תמונת אות יו"ד – שהיא נקודה קטנה ומצומצמת
 – מורה על צמצום אורו ית'. האות ה"א מורה על התפשטות
 האור להיות במציאות אור והארה אלקית, כצורת אות ה"א
 שיש לה קיום המתפשטים לאורך ולרוחב (בניגוד למציאותו
 בנקודת היוד, שהי' בצמצום והעלם גדול). האות וי"ו
 מורה על המשכת האור אלקי למטה, כצורת אות ו' שהיא
 קו הנמשך מלמעלה למטה. וה"א אחרונה מורה על בחינה
 נוספת בהתפשטות אורו ית' (בכלי המקבל).

ובכל העברת השפעה ממשפיע למקבל צריכים להיות ד'
 שלבים אלו. וכמו כן למעלה, כדי שתהיה התלבשות אור הא"ס
 בכלי הספירות, זהו דוקא על ידי הד' שלבים שבשם הוי'.

37. בראשית ב, ד.

38. שמואל-א א, יא (כנ"ל בתחילת המאמר).

39. 'הוי' אדנ"י', וכן כתיב 'א-ל הוי"ה ויאור לנו' – תורת
 חיים.

40. אך מכל מקום נקרא אור אין סוף, מאחר שזוהי הארת
 הבורא ית' ממש המתלבש ומתפשט בתוך הספירות,
 והוא אור אחד פשוט ממש, בין האור המלוכב בחסד ובין
 המלוכב בגבורה. ראה בארוכה חסידות מבוארת לתניא
 שם עמ' קכ.

41. ונמצא לפי זה, דשם הוי' לא קאי על אור הא"ס כפי
 שהוא בעצמותו, אלא על אור הא"ס כפי שמתצמצם
 ויורד להתלבש בתוך הספירות. ואור מצומצם זה – הוא
 המתלבש בתוך הספירות בפנימיותן.

וז"ל התורת חיים: "באמת כל אור הנאצל באצילות
 בכל העשר ספירות אי אפשר כי אם על ידי ד' אותיות
 דיו"ד ה"א וי"ו ה"א כו' – יו"ד צמצום וה"א התפשטות

והנה כתיב זה שמי לעלם וזה זכרי כו', ופירש בתקוני זהר, שמי עם י"ה שם"ה לא תעשה, זכרי עם ו"ה רמ"ח מצות עשה, והיינו שכללות התורה רמ"ח מצות עשה ושם"ה לא תעשה הם מושרשים בשם הוי"ה, שהוא בחינת זעיר אנפין דאצילות, רמ"ח מצות עשה נמשכים מבחי' החסדים שבז"א, ושם"ה לא תעשה מבחי' הגבורות שבז"א, ובהם נכללים כל פרטי הדינים ^{ב ס}

מצוות התורה (רמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת) שייכות לבחי' ז"א דאצילות⁴⁵, היינו – ששת המדות העליונות דעולם האצילות. ומחמת זה הן שייכות לשם הוי', כדלהלן.

[ומבאר תחלה כיצד הרמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת שייכות לבחי' ז"א דאצילות:]

רמ"ח מצות-עשה נמשכים מבחי' החסדים שבז"א, ושם"ה לא-תעשה מבחי' הגבורות שבז"א.

כידוע, המדות העליונות (ז"א דאצילות) מתחלקות לג' קוין, קו הימין קו השמאל וקו האמצעי. קו הימין הוא קו החסד, וענינו השפעה וגילוי אור מלמעלה למטה. וקו השמאל הוא קו הגבורה, כדאייתא ב'תיקוני זהר': 'גבורה דרועא שמאלא', וענין הגבורה הוא העלם ומניעת ההשפעה, וזהו ענין שם אלקים – ההעלם על אור אין-סוף ב"ה, שתומשך ממנו רק הארה בעלמא.

והנה רמ"ח מצוות עשה מושרשות במדת החסד דאצילות, ולכן על ידי קיומן נמשך גילוי אלקות למטה, כי זהו ענינו של מדת החסד – גילוי והתפשטות ממנו ית'⁴⁶. ומצוות לא תעשה מושרשות במדת הגבורה, כמבואר להלן בסמוך.

'אורייתא מחכמה נפקת' (התורה יוצאת מחכמה), מכל מקום נמשכה התורה בבחינת זעיר אנפין – ראה במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"ב (ע' תתטז).

46. וכלשון רבינו בתניא (סוף פרק י'): "שהם הם מימי החסדים שבכל מצוה ומצוה מרמ"ח מצות עשה, שכולן הן בחי' חסדים ומיין דכורין, דהיינו המשכת קדושת

[לסיכום: ז' השמות שאינם נמחקים הם הכלים של הספירות דאצילות, ושם הוי' הוא הפנימיות של ז' השמות, והוא האור המתלבש בכלים אלו, ולכן שם הוי' מצטרף עם כל השמות].

פרק ד

רמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת מושרשים בשם הוי'

[בפרקים הקודמים נתבאר ענין ז' השמות והמעלה המיוחדת של שם הוי', בפרק זה יתחיל לבאר מדוע השם 'הוי' צבאות' אינו נזכר בתורה (חמשה חומשי תורה), ודוקא בנביאים נתחדש שם זה. ומקדים לבאר מהו שורש התורה למעלה, ועל פי זה יבאר (בפרק הבא) שייכות התורה לשם הוי' לבדו, ללא שם 'צבאות' עמו].

והנה, כתיב⁴² "זה שמי לעלם, וזה זכרי [לדור דור] כו", ופירש ב'תיקוני זהר'⁴³: "שמי עם י"ה – [עולה (בגימטריא)] שם"ה לא-תעשה, זכרי עם ו"ה – רמ"ח מצות-עשה"⁴⁴.

והיינו [הביאור במאמר התקוני זהר הוא]:

שכללות התורה – רמ"ח מצות-עשה ושם"ה לא-תעשה – הם מושרשים בשם הוי"ה.

שהוא בחינת זעיר אנפין דאצילות.

42. שמות ג, טו.

43. בהקדמה ה, א. ובעוד מקומות. וראה בפרטיות יותר בלקו"ת פקודי ד"ה אלה פקודי (ובביאורנו למאמר זה להלן בפרשת פקודי פרק ד).

44. לביאור ענין זה ראה לקוטי תורה פקודי (ג, ב).

45. אף ששורש התורה הוא בחכמתו ית', כדאייתא בזהר

דאיסור והיתר כשר ופסול חייב וזכאי בו, שההיתר והכשר נמשך מבחינת החסד דו"א, והעובר אלא תעשה ממשך עליו מבחינת הגבורות להיות נענש בו, ואור אין סוף ב"ה הוא מלובש בכלים דו"א עד דאיהו וגרמוהי חד כדלעיל, וזהו בחינת שם הוי"ה.

ובזה יובן, מה שבכל התורה לא נזכר שם צבאות רק שם הוי"ה לבדו, רק חנה אמרה ה' צבאות. כי משה רבינו ע"ה שזכה שתנתן התורה על ידו, היינו לפי שהמשך התלבשות אור אין סוף בכלים דועיר אנפין, ומשם

כבר נתבאר לעיל (בפרק ג') שבחי' שם הוי' הוא האור א"ס ב"ה המלובש בכלים דאצילות, ועל פי זה יובן הטעם שתרי"ג המצוות הן בבחי' שם הוי', כי המצוות נמשכות מהכלים דו"א שאור הא"ס מיוחד בהם בתכלית היחוד (עד ד'איהו וגרמוהי חד').

פרק ה

הטעם שהשם 'צבאות' לא נזכר בתורה רק בנביאים ובוזה יובן מה שבכל התורה לא נזכר שם 'צבאות', רק שם הוי"ה לבדו, רק חנה אמרה "ה' צבאות".

על פי המבואר לעיל – שכללות התורה (רמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת) מושרשת בשם הוי' דאצילות – יובן הטעם שלא נזכר שם (הוי') צבאות בתורה, רק שם הוי' לבדו.

כי משה רבינו ע"ה שזכה שתנתן התורה על-ידו, היינו, לפי שהמשך התלבשות אור אין-סוף בכלים דועיר אנפין⁴⁸ [דאצילות, שזהו

ובהם -] במצוות עשה ובמצוות לא תעשה] נכללים כל פרטי הדינים דאיסור והיתר, כשר ופסול, חייב וזכאי בו' – שההיתר והכשר נמשך מבחינת החסד דו"א -] ולכן המקיים מ"ע בדבר המותר והכשר ממשך עליו ממדת החסד (תקס"ה), והעובר אלא-תעשה, ממשך עליו מבחינת הגבורות, להיות נענש בו'.

לא רק התרי"ג המצוות עצמן נמשכות מבחי' חסד וגבורה דאצילות, אלא גם כל פרטי דיני התורה הם פרטים בתרי"ג מצוות התורה⁴⁷, ולכן כולם נמשכים מבחי' חסדים וגבורות דו"א. דכל מה שהוא מותר וכשר בא מצד החסד, ועל ידי קיומן האדם ממשך עליו ממדת החסד, וכל מה שהוא אסור ופסול בא מצד הגבורה, ולכן העובר עליהם ממשך עליו מבחי' הגבורות ונענש עליהם.

ואור אין-סוף ב"ה הוא מלובש בכלים דו"א עד ד'איהו וגרמוהי חד', כדלעיל. וזהו בחינת שם הוי"ה.

47. "ובזה משתעי כל התורה כולה שבכתב, לאסור האסור ולהתיר המותר" (תקס"ה).

48. לכאורה יש להקשות, הרי על הכלים דאצילות נאמר 'איהו וגרמוהי חד', היינו שהקב"ה (איהו) מתייחד ביחוד גמור עם הכלים דאצילות (גרמוהי) עד שנעשו חד ממש, וא"כ מה פירוש 'שהמשך [משה] התלבשות אוא"ס בכלים דו"א'? ראה חסידות מבוארת מועדים ח"ב ע' שכ, הערה 18, עיי"ש באריכות.

אלקותו ית' מלמעלה למטה להתלבש בתחתונים".

[וזהו דאיתא בזהר שהמצוות הם רמ"ח אברין דמלכא, ופירוש 'אברין דמלכא', היינו, כמו שהאבר הוא לבוש שבו מתלבשת הנשמה, שכח המעשה מלובש בידיים, וכח ההילוך מלובש ברגלים, והאבר הוא נעשה כלי ולבוש מיוחד אל הכח ההוא המתלבש בתוכו. כך, עד"מ, למעלה הרמ"ח מ"ע הם בחי' כלים ולבושים לבחינת אור א"ס ב"ה הנמשך בהן ועל ידן (תו"א ויקהל פז, ב)].

נמשך התורה כנ"ל², אבל לא המשיך שיהיה גם כן התלבשות אור אין סוף בבריאה יצירה עשיה, על דרך שהוא מתייחד עם כלים דאצילות כך יהיה מתייחד עם כלים דבריאה יצירה עשיה, זה לא המשיך משה. ולא הוצרך לזה, כי המשכת התורה המשיך מבחינת אצילות ממש, ושם מתייחד אור אין סוף עם הכלים עד דאיהו וגרמוהי חד כנ"ל, מה שאין כן בבריאה יצירה עשיה אין הגילוי כלל בהכלים³, אבל הנביאים שאחריו, המשיכו את אור אין סוף ב"ה שיתלבש גם כן בכלים דבריאה יצירה עשיה, מה שלא היה כן בימי משה רבינו ע"ה. והיינו שחנה פתחה תחלה בשם צבאות, ואחריה נמשכו כל

היינו שאור אין סוף אינו מתייחד בכלים דבי"ע ביחוד גמור, אלא הכלים דבי"ע הם נרגשים כמציאות בפני-עצמם. והחילוק ביניהם הוא, שהכלים דאצילות הן אלקות ממש, ואינן מציאות לעצמן כלל, ולכן מתייחד בהן אור א"ס, משא"כ הכלים דבי"ע הם מציאות בפני-עצמם, ונרגשת אצלם מציאותם כיש ודבר בפני עצמו, לפיכך אין אור אין-סוף ב"ה מתגלה ומתאחד ביחוד גמור עם הכלים דבי"ע, אלא הם בבחי' מציאות נפרדת.

אבל הנביאים שאחריו המשיכו את אור אין-סוף ב"ה שיתלבש גם כן בכלים דבריאה-יצירה-עשיה, מה שלא היה כן בימי משה רבינו ע"ה. הנביאים שהיו לאחר דורו של משה רבינו פעלו חידוש גדול ביותר – והמשיכו את האור א"ס למטה יותר, שיתלבש ויתיחד ביחוד גמור

ענין בחי' שם הוי' – התלבשות אור א"ס בכלים דאצילות, כנ"ל], ומשם נמשך התורה כנ"ל².

אבל לא המשיך שיהיה גם כן התלבשות אור אין-סוף בבריאה-יצירה-עשיה⁴⁹, על-דרך שהוא מתייחד עם כלים דאצילות כך יהיה מתייחד עם כלים דבריאה-יצירה-עשיה – זה לא המשיך משה.

ולא הוצרך לזה, כי המשכת התורה המשיך [משה] מבחינת אצילות ממש⁵⁰, ושם מתייחד אור אין-סוף עם הכלים עד ד'איהו וגרמוהי חד, כנ"ל.

מה-שאין-כן בבריאה-יצירה-עשיה, אין הגילוי כלל בהכלים³.

רק על הכלים דאצילות נאמר "איהו וגרמוהי חד" (כנ"ל), אבל על הכלים דבי"ע לא נאמר כן,

הנהות צמח צדק

ב. ומשם היתה נבואתו, כי עיקר נבואתו היתה מאצילות, רק 'דרך מַעְבָּר' נמשך על ידי הבריאה, כמ"ש בשעך הקדושה להרב חיים וויטאל חלק ג' שער ו' - זה לשונו שם: "כי משה רבינו ע"ה הי' עולה עד האצילות, ומשם רואה ממש, אלא הוא על ידי התלבשו בבריאה לבדה, וגם זה אינו אלא בדרך מעבר לבד, כי [לראות] האצילות לבדו הוא נמנע, וזהו סוד (שמות לג, כ) 'כי לא יראני האדם וחי'. ושאר הנביאים היו רואים באצילות על ידי התלבשות גמור באורות הבריאה". ג. ולא היה וגרמוהי חד בהון, כנודע.

50. לכאורה הכוונה, שדורו של משה היו ראויים לקבל את התורה גם כפי שהיא בדרגת האצילות, משא"כ בדורות שלאחר זה, כפי שיבואר בפרק הבא.

49. לביאור ענינם של העולמות בריאה יצירה עשי' – ראה בנספחים לס' חסידות מבוארת מועדים א-ב ערך ארבע עולמות אבי"ע.

הנביאים, שענין שם זה הוא מורה על ענין התלכשות אור אין סוף בכלים דבריאה יצירה עשיה, להיות מתייחד עמהם גם כן, וכמו שיתבאר אי"ה.

והוצרכו לזה, כי בימי משה רבינו ע"ה שהיתה נבואתו מאצילות, על כן

ויש להבין תחילה בשורש ענין הנביאים, דהנה אמרו: 'משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים, וזקנים לנביאים', ולכאורה מה שייכות לנביאים עם קבלת התורה? שהרי 'אין הנביא רשאי לחדש דבר' כו', בלי תוספות ובלי גרעון על תורת משה! ואם כן, מהו התועלת מנבואתם בדבר ה' בנבואה האלקית וברוח הקודש וכו'? ולמה גדלה מעלתם מכל הצדיקים ובעלי תורה עד שהעובר על דברי הנביאים כעובר על מה שכתוב בתורה כו'. ואם מפני טוב תוכחת מוסר שלהם, ורוב אזהרתם לקיים את התורה ומצוות כו', הלא דבר זה הרבה צדיקים יכולים להוכיח את העם, והיה מהם הרבה בכל דור שהוכיחו את העם, ולמה נבדל מעלת הנביאים במה שנקרא נביא ה' כו'?

אך, הנה על דרך הפשוט שהנביאים לא ה' עיקר נבואתם רק לקיים את התורה ומצוות שלא יסור מן הדרך ימין ושמאל, כמבואר בכל דברי הנביאים משמואל הנביא עד חגי זכרי ומלאכי וכו', נביאים אחרונים. אמנם, תוכחה שלהם – מפני שה' בגילוי דבר ה' ממש בכלי הפה שלהם, לכן עשה רושם גדול בישראל, גם בהיותם בגופים חומריים, שיהי' בהם גילוי אור אין-סוף. . . דהנה, פירוש 'נביא' הוא לשון 'דיבור', כמו 'בורא ניב שפתים', וכאשר בא דבר ה' שבאצילות בפה הנביא הרי זה בחינת גילוי ובקיעת האור מאצילות לבי"ע עד עולם. הנה השפל – בפה הנביא. עכ"ל.

ונבוא לביאור דברי רבינו].

והוצרכו [הנביאים] לזה [להמשיך את אור א"ס למטה עד שיתלבש בכלים דבי"ע, להיות מתאחד עמהם גם כן].

גם בכלים דבי"ע, על דרך שהוא מתייחד בכלים דאצילות, מה שלא הי' כן בזמן משה רבינו ע"ה, והטעם על זה יבואר בפרק הבא.

והיינו שחנה פתחה תחלה בשם 'צבאות' [- 'הוי' צבאות], ואחריה נמשכו כל הנביאים [לקרוא את הקב"ה בשם 'הוי' צבאות].

שענין שם זה הוא מורה על ענין התלכשות אור אין-סוף בכלים דבריאה-יצירה-עשיה, להיות מתייחד עמהם גם כן, וכמו שיתבאר [להלן] אי"ה.

[לסיכום: הטעם שבתורה נזכר רק שם הוי' לבדו, ולא 'הוי' צבאות', כי התורה נמשכה על ידי משה רבינו מכלים דז"א דאצילות, ולכן נזכר בכל התורה רק שם הוי' המורה על המשכה זו, משא"כ שם 'הוי' צבאות' מורה על המשכת האלקות למטה בכלים דבריאה יצירה עשיה, וענין זה נפעל רק בזמן הנביאים, ולכן שם זה מופיע רק בנביאים, ולא בתורה].

פרק ו

מדוע הוצרכו הנביאים להמשיך אור א"ס ב"ה בכלים דבי"ע

[בפרק הקודם נתבאר שהנביאים פעלו חידוש גדול ביותר, שאור אין סוף יומשך למטה ויתלבש בכלים דבי"ע ויתייחד עמהן ביחוד גמור. בפרק זה יבאר הטעם שהוצרכו הנביאים לכך.

וכדי להבין את הדברים הבאים להלן יש להקדים לשון אדמו"ר האמצעי (בספר תורת חיים) בבאור ענין מעלת הנביאים על שאר המוכיחים, וז"ל:

המשיך להם למטה התורה משם מבחינת אצילות, והוא היה דבר ה' בפי משה וקיימו ישראל התורה כו', אבל בימי הנביאים שאחריו, שלא היו ישראל עושיין רצונו של מקום והוצרכו הנביאים להוכיחם, וענין ההפרש בין תוכחה שאומר הנביא לשאר מוכיח הוא, כי בהנביא הנה התוכחה היא דבר ה' המתלבש בדבורו של הנביא, ונמצא הוא ית' הוא המוכיח, ולזאת הוכרח להיות המשכת התורה מאצילות לבריאה יצירה עשיה כדי שיקיימו ישראל התורה, כי בהיותה באצילות כבימי משה, לא היו מקיימים אותה ישראל, שבימי הנביאים אחר דורו של משה, מצד שנשגבה מהם והיתה התורה בפני עצמה והאדם בפני עצמו, ולכך היה צריך להיות התלכשות התורה מאצילות

ועבור תוכחה כזו הוצרכו להמשכת האור למטה.

[וזהו שמבאר:]

וענין ההפרש בין תוכחה שאומר הנביא לשאר מוכיח הוא: כי בהנביא, הנה התוכחה היא דבר ה' המתלבש בדבורו של הנביא, ונמצא הוא ית' הוא המוכיח.

ולזאת הוכרח להיות המשכת התורה מאצילות לבריאה יצירה עשיה, כדי שיקיימו ישראל התורה, כי בהיותה באצילות כבימי משה לא היו מקיימים אותה ישראל שבימי הנביאים אחר דורו של משה, מצד שנשגבה מהם, והיתה התורה בפני עצמה והאדם בפני עצמו [וואין לו שייכות אליו] (תקס"ה).

אמנם אחרי מות משה לא היה ביכולתם של הנביאים למסור את דבר ה' (התורה) לבני ישראל שבדורם מבחי' אצילות ממש, כי בני ישראל היו אז במדרגה נמוכה יותר מבדורו של משה, ודבר ה' שבבחי' אצילות הי' למעלה באין ערוך מהם, ולא הי' ב'עולם' שלהם כלל, ונמצא ש"היתה התורה בפני עצמה והאדם בפני עצמו, ואין לו

כי בימי משה רבינו ע"ה, שהיתה נבואתו מאצילות⁵¹, על כן המשיך להם למטה התורה משם - מבחינת אצילות - והוא היה דבר ה' בפי משה, וקיימו ישראל התורה כו'.

אבל בימי הנביאים שאחריו, שלא היו ישראל עושיין רצונו של מקום, והוצרכו הנביאים להוכיחם.

וכדי שיפעול עליהם התוכחה הוצרכו הנביאים להמשיך את האור האלקי שיתייחד בכלים דבי"ע, וכפי שיבאר בסמוך.

[ובהקדים, הנה תוכחת הנביאים אינה כשאר תוכחות של מוכיחים, אלא התוכחה שלהם היא באופן אחר לגמרי (כנ"ל בהקדמה),

כלומר:

בדורו של משה רבנו היו בני ישראל במעלה גדולה ביותר, ולכן הי' ביכולתו של משה להמשיך לבני ישראל שבדורו את דבר ה' (התורה) כמו שהוא בבחי' אצילות ממש, ועל-ידו נתגלה אליהם דבר ה' בבחי' גילוי ממש, ועל ידי זה היו מקיימים את רצונו של הקב"ה, כי מאחר שהגיע אליהם האור האלקי ממש עשה עליהם רושם גדול.

51. כנ"ל בהגהת הצ"צ.

לבריאה, ונמשך שם דבר ה' בפי הנביא להזהיר את ישראל שיקיימו התורה כו', והגיע להם על ידי זה התוכחה מדבר ה' ממש המתלבש בכלים דבריאה יצירה עשיה, ומשם בפי הנביא כו'.

והנה הגם שאין נביא רשאי לחדש דבר, אך אין זה חידוש ותוספת על תורת משה רבינו ע"ה, רק המשכת התורה בלי תוספות וגרעון, מאצילות לבריאה.

וזהו ענין שם צבאות שנוכר בנביאים, כי צבאות הוא לשון חיילות, והם

אך, אין זה חידוש ותוספת על תורת משה רבינו ע"ה, רק המשכת התורה – בלי תוספות וגרעון [במהות התורה כלל] (תקס"ה) – מאצילות לבריאה.

זה שאין הנביא רשאי לחדש דבר על תורת משה רבינו, היינו דוקא כאשר הוא בא להוסיף איזה מצוה על מצוות התורה או לגרוע מהן איזה מצוה, משא"כ בהמשכת התורה למטה בספירות דבי"ע אין כאן כל חידוש ותוספת (או גרעון) ח"ו על תורת משה רבינו ע"ה, כי הם המשיכו את התורה כמו שהיא מאצילות לבריאה – בלי תוספות וגרעון כלל במהות התורה.

פרק ז

השם הוי' צבאות מורה על יחוד אור א"ס בכלים דבי"ע

[בפרק זה יבאר שהשם 'צבאות' מורה על התלבשות אור אין-סוף בכלים דבי"ע, ועל פי זה יובן מדוע נתחדש שם זה דוקא בימי הנביאים].

וזהו ענין שם 'צבאות' שנוכר בנביאים:

כי 'צבאות' הוא לשון חיילות.

שייכות אלי", וכאילו לא הגיע אליהם כלל דבר ה'. ולכך, היה צריך להיות התלבשות התורה מאצילות לבריאה, ונמשך שם דבר ה' בפי הנביא להזהיר את ישראל שיקיימו התורה כו', והגיע להם על-ידי-זה התוכחה מדבר ה' ממש המתלבש בכלים דבריאה-יצירה-עשיה, ומשם בפי הנביא כו'⁵².
כלומר:

מאחר שבדור הנביאים לא היו בני ישראל ראויים לקבל את התורה כפי שהיא בדרגת אצילות, לכך הוצרכה להיות תחילה התלבשות דבר ה' (התורה) מאצילות לבריאה, ונבואת הנביאים היתה ג"כ בדרגת עולם הבריאה, ועל ידי זה יכלו הנביאים להזהיר את ישראל שיקיימו את התורה, כי התוכחה שלהם באה מדבר ה' ממש שהתלבש והתאחד בכלים דבי"ע, ומשם בפי הנביא. ולכן עשה רושם גדול על ישראל ליישר דרכם ולשוב לקיום תורה ומצוות.

והנה, הגם שאין נביא רשאי לחדש דבר⁵³, וכיצד יתכן לומר שהנביאים המשיכו את 'המשכת התורה' באופן מחודש ממש רבינו?

אומר לישראל שיקיימו אותה, והעובר עליה ענוש יענש כו' – ולזאת יוכרחו לקיים אותה.
53. שבת קד, א.

52. בס' תקס"ה כאן: אך מי המכריח את האדם שיקיים את התורה? היא המשכת התורה מאצילות לבריאה, דהיינו, שאור אין-סוף ב"ה המלוכש בתורה דבריאה גזור

גדודי נשמות ומלאכים דבריאה אשר אין מספר לגרודיו, והם נבראים ומחודשים מאין ליש ממש, ואינן אלהות כלל כמו אצילות שהוא בחינת אלהות ממש, ואף על פי כן הנביאים המשיכו שיתלבש בהם אור אין סוף ב"ה בתכלית היחוד כמו שנתלבש בכלים דאצילות, עד דאיהו וגרמוהי חד, עד שיהיה נקרא האור אין סוף המלוכש בהם בשם צבאות שהוא שם התואר, שהוא עצמו הוא בחינת הצבאות ממש, כענין איהו וגרמוהי חד שבאצילות שהוא

ועל שם זה נקרא 'עולם הבריאה', וכדברי הרמב"ן הידועים ריש פרשת בראשית: הקודש ברוך הוא ברא כל הנבראים מאפיסה מוחלטת. ואין אצלנו בלשון הקודש בהוצאת היש מאין – אלא לשון 'ברא'.

משא"כ עולם האצילות אינו בריאה חדשה, אלא רק גילוי ההעלם, דהיינו התפשטות מדבר הקיים כבר⁵⁶, וכן עולם האצילות אינו אלא התפשטות וגילוי כחותיו של הקב"ה הנקראים 'עשר ספירות', שהן כחות אלקיים ולא נבראים מחודשים, ולכן "עולם האצילות הוא אלקות ממש" (תניא ריש פרק מט). היינו שגם הכלים דאצילות הם בחי' 'אלקות'⁵⁷, (ולכן האור א"ס מתלבש ומתייחד עמהם עד דאיהו וגרמוהי חד).

ואף-על-פי-כן, הנביאים המשיכו שיתלבש בהם אור אין-סוף ב"ה בתכלית היחוד [אף שהם נבראים מחודשים מאין ליש], כמו שנתלבש בכלים דאצילות, עד ד'איהו וגרמוהי חד', עד שיהיה נקרא האור אין-סוף המלוכש בהם בשם 'צבאות', שהוא שם התואר⁵⁸, [דהיינו] שהוא עצמו הוא בחינת ה'צבאות' ממש [כיון שהוא ית' מתייחד עמהם].

כענין 'איהו וגרמוהי חד' שבאצילות שהוא

פירוש מלת צבאות על פי פשוט הוא מלשון קבוצות של אנשי חיל.

וכך הוא גם בנוגע לשם 'הוי' צבאות, וכמו שפירשו רז"ל (חגיגה טז, א): ה' צבאות שמו – אדון הוא בצבא שלו. היינו שהמלה 'צבאות' מתארת את ה'צבא' של הקב"ה, וכפי שהולך ומבאר:

והם גדודי נשמות ומלאכים דבריאה, אשר אין מספר לגרודיו⁵⁴ ["כמ"ש⁵⁵ היש מספר לגרודיו"? (תקס"ה)], והם נבראים ו'מחודשים' מאין ליש ממש, ואינן אלהות כלל כמו אצילות – שהוא בחינת אלהות ממש.

ביאור הדברים:

הביטוי 'יש מאין' נאמר על דבר שאינו המשך מאיזה ענין הקודם לו, אלא הוא בריאה חדשה לגמרי. ולא כהתהוות 'יש מיש' בדרך 'עילה ועלול', שממדרגה אחת נמשכה ממדרגה שאחרי'.

ובעניננו: הנבראים (נשמות ומלאכים) שבעולם הבריאה אינם אלקות ממש, ולכן אינם 'המשך' ישיר מבחי' האלקות דאצי', ח"ו. אלא התהוותם היא באופן של חידוש 'יש מאין', היינו כאילו אין להם מקור שקדם להם, ונתהוו מאין ממש.

58. כלומר: השם 'צבאות' אינו שם פעולה, כי אינו מתאר פעולה של הקב"ה בנוגע לצבא שלו, אלא הקב"ה עצמו מתואר בתואר זה 'צבאות' – שהוא הוא ה'צבאות'.

54. חגיגה יג, ב.

55. איוב כה, ג.

56. ראה לעיל הערה 22.

57. ראה תניא אגרת הקודש סימן כ'.

עצמו הוא הדעה כו', כך מתייחד בכלים דבריאה יצירה עשיה עד שהוא עצמו הוא הצבאות כו', ולא שהם נפרדים בפני עצמם רק שבטלים אליו, אלא שמתייחד עמהן ממש, וכמשל יחוד וחיבור הנשמה עם הגוף, שהגם שהגוף הוא הכלי והעיקר היא הנשמה, עם כל זה מתאחדת עם הגוף שנקראת אדם הנשמה שבגוף, ואין להגוף שם בפני עצמו וכו', ובהדין קמצא דלבושיה מיניה וביה, וכמו שקורין לאדם שלמד חכמה בשם חכם, הנה החכמה קודם

דקאי על 'הנשמה שבגוף', ואעפ"כ גם הגוף נקרא בשם אדם, ואין לו שם בפני עצמו, כי הנשמה והגוף נתאחדו כל כך עד שהם מתוארים בתואר אחד – אדם.

"כמשל יחוד הנשמה עם הגוף הכלי שלה, שנק' שם 'אדם' על הנשמה המלוכש בגוף ביחוד אמיתי, ואין הגוף דבר נפרד בפני-עצמו לקרותו בשם אחר, כי אם הנשמה והגוף מיוחדים בתכלית היחוד לקרות האדם בשם אדם, שהוא שם התואר, שם העצם של הנשמה המלוכשת בגוף, מפני שאין הגוף מהות בפני-עצמו כלל, שאינו עולה בשם דבר בפני עצמו כלל" (מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א).

[והמשל הב':]

ו'בהדין קמצא, דלבושיה מיניה וביה'⁶¹.

וכמו על-דרך-משל ה'קמצא' (- בריו שלבושו גדלים עמו), שלבושו (היינו, קליפתו הקשה) מיוחד עמו, הגם שלכאורה הלבוש הוא דבר

עצמו הוא הדעה⁵⁹ כו', כך מתייחד בכלים דבריאה-יצירה-עשיה עד שהוא עצמו הוא הצבאות כו', ולא שהם נפרדים בפני עצמם רק שבטלים אליו – אלא שמתייחד עמהן ממש⁶⁰.

[ומביא ג' משלים לענין היחוד של אור אין-סוף ב"ה עם הכלים דע"ס דבי"ע, שהמשיכו הנביאים. שהרי לכאורה תמוה, מאחר שהכלים דבי"ע מצד עצמם הם דברים נפרדים, ואינם אלקות ממש, כיצד יתכן שיתייחד עמהם אור אין-סוף ב"ה ממש? אך הדבר יתבאר על פי המשלים דלהלן.

המשל הא' הוא:]

וכמשל יחוד וחיבור הנשמה עם הגוף – שהגם שהגוף הוא הכלי, והעיקר היא הנשמה, עם כל זה, מתאחדת [הנשמה] עם הגוף [ביחוד גמור, עד] שנקראת 'אדם' הנשמה שבגוף, ואין להגוף שם בפני עצמו וכו'.

התואר 'אדם' הוא על שם 'אדמה לעליון',

ויחוד זה הוא היחוד ד'איהו וגרמוהי חד' שבעולם האצילות, שהא"ס הוא אחד עם כלי הדעה.
60. בסה"מ תורת מנחם ח"ב (עמ' תא) מביא מאור התורה בא (עמ' שכח) שלא מצינו דבר זה בספר 'עץ חיים' להאר"י ז"ל; וכתב ע"ז: ומזה משמע שזהו חידושו של כ"ק אדמו"ר הזקן, וכדמוכח ממה שכת"ק אדמו"ר הצ"צ אינו מציין מקור אחר לזה. וכן הוא בד"ה ויהי בעצם היום הזה תשמ"ג.
61. בראשית רבה כא, ה.

59. ז"ל הרמב"ם הל' יסודי התורה פ"ב ה"י: הקדוש ברוך הוא מכיר אמתו ויודע אותה כמו שהיא, ואינו יודע בדעה שהיא חוץ ממנו כמו שאנו יודעין, שאין אנו ודעתנו אחד, אבל הבורא יתברך הוא ודעתו אחד מכל צד ומכל פינה ובכל דרך ייחוד, שאלמלי היה יודע בדעה חוץ ממנו היו שם אלהות הרבה, הוא ודעתו, ואין הדבר כן, אלא אחד מכל צד ומכל פינה ובכל דרך ייחוד, נמצאת אתה אומר הוא היודע והוא היודע והוא הדעה עצמה, הכל אחד. ומסיים שם: ודבר זה אין כח בפה לאומרו ולא באוזן לשמעו ולא בלב האדם להכירו על בוריו.

שלמדה היא מהות בפני עצמה זולת האדם שלמדה, והאדם מהות בפני עצמו, וכשקנה החכמה נקרא חכם על שם החכמה שהוא שם התואר. כך על דרך משל למעלה, עם היות הכלים דבריאה יצירה עשיה הם מהות בפני עצמם כחי' נשמות ומלאכים נבראים, רק שבטלים אליו ית', אך עם כל זה, על ידי שהמשיכו הנביאים להיות גילוי אור אין סוף ב"ה בהם על דרך יחודו באצילות, אז נקרא הוא ית' הוי"ה צבאות, שהוא שם התואר, שהוא ית' הוא אחד עם הצבאות הנ"ל ואינן נפרדים בו. ולכן שם הוי"ה מצטרף לשם צבאות, כי שם הוי"ה הוא באצילות, והוא המשכת אור אין סוף בכלים דאצילות, ואם כן, כדי שיתמשך אור אין סוף בבריאה יצירה עשיה הוא על ידי שם הוי"ה בתחלה, וזהו הוי"ה צבאות. ולאחר שהמשיכו הנביאים בחינה זו, אזי הוכיחו

כך על-דרך-משל למעלה:

עם היות הכלים דבריאה-יצירה-עשיה הם מהות בפני-עצמם – כחי' נשמות ומלאכים נבראים, רק שבטלים אליו ית' – אך, עם כל זה, על-ידי שהמשיכו הנביאים להיות גילוי אור אין-סוף ב"ה בהם על דרך יחודו באצילות, אז נקרא הוא ית' 'הוי"ה צבאות', שהוא שם התואר, [דהיינו] שהוא ית' הוא אחד עם הצבאות הנ"ל [- הנשמות ומלאכים דבי"ע], ואינן נפרדים בו' [בפני-עצמם, רק שבטלים אליו – אלא הרי הוא מתייחד עמהן ממש (לשון רבינו לעיל)].

ולכן שם הוי"ה מצטרף לשם צבאות, כי שם הוי"ה הוא באצילות – והוא המשכת אור אין-סוף בכלים דאצילות – כמבאר לעיל ששם הוי' מורה על המשכת האור בכלים דאצילות, ואם כן, כדי שיתמשך אור אין-סוף בבריאה-יצירה-עשיה, הוא על-ידי שם הוי"ה בתחלה – וזהו 'הוי"ה צבאות'.

היינו שמתחילה נמשך אורו ית' בכלים וספירות דאצילות ומתייחד עמהן ביחוד גמור, שזוהי משמעות שם הוי', ושוב יורד ונמשך למטה יותר, עד שמתלבש ומתאחד בכלים דבי"ע. וא"כ

לעצמו, מכל מקום הוא מתאחד עם ה'קמצא' עד שנעשה דבר אחד ממש.

[והמשל הג':]

וכמו שקורין לאדם שלמד חכמה בשם 'חכם'. הנה החכמה קודם שלמדה היא מהות בפני עצמה זולת האדם שלמדה, והאדם מהות בפני עצמו, וכשקנה החכמה נקרא 'חכם' על שם החכמה, שהוא שם התואר.

"וכמו האדם הלומד איזה חכמה, שבשעה שעוסק בלימוד החכמה אזי החכמה היא מהות בפני-עצמה והוא מהות בפני-עצמו, רק שלומד החכמה, אבל כשכבר למד החכמה ונעשה חכם כו' אז הוא והחכמה אחד ממש, שזהו שם התואר שלו, שקוראים אותו 'חכם'" (מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א).

הרי לפנינו, שהגם שהחכמה מצד עצמה הוא מהות בפני עצמה, מ"מ יתכן שהאדם יתייחד עמה עד כדי כך ששם התואר שלו יהי' על שם החכמה – 'חכם'.

[ועל פי כל המשלים הללו יבאר את הנמשל למעלה, ביחוד אור א"ס ב"ה עם הכלים של עשר ספירות דבי"ע:]

את ישראל בשם זה, כי מבחינה זו שבכריאה נמשך הנבואה להנביא דבר ה' ממש הוא המוכיח את ישראל, ולא דמי כלל לשאר מוכיח כו' שהיא תוכחת הנבוא, וזוהי תוכחת הבורא ית' ממש. והכח להמשכה זו שיהיה אור אין סוף מתלבש בכריאה יצירה עשיה על דרך הנ"ל כבאצילות, המשיכו הנביאים מבחינת העיגול והסובב כל עלמין אשר שם כחשכה כאורה שוין, השוה

וכדי להבין ענין זה, יש להקדים הקדמה קצרה בענין 'ממלא כל עלמין' ו'סובב כל עלמין', שהם שני מיני אורות וגילויים ממנו ית'. וביאור ענינם בקיצור⁶²:

אור ה' ממלא כל עלמין' הוא אור אור וגילוי אלקי ממנו ית' בהארה מצומצמת - כדי להתלבש בתוך כל העולמות להחיותם ולקיימם בחיות פנימית. ועליו אמרו רז"ל (מדרש תהלים קג, א): "מה הנשמה ממלאה את הגוף כך הקב"ה ממלא את העולם", היינו, כמו שהנשמה המתלבשת בגוף נקלטת ונתפסת בתוך הגוף ומתאחדת עמו, כך האור האלקי הזה ממלא את העולמות באופן פנימי, ע"י שהוא מתצמצם להתלבש בתוך עולמות בעלי גבול.

ואילו אור ה' סובב כל עלמין' הוא האור והגילוי אלקי ממנו ית' כפי שהוא בעצמותו בלי צמצום כלל, ולכן נק' 'סובב' ומקיף על העולמות, כי הוא למעלה מלהיות נקלט בתוכם באופן פנימי. ואור זה הסובב כל עלמין אין בו כל ענין של גדר וגבול, ולפניו כחשיכה כאורה שוין, ולכן על ידו יכול יכולים להתחבר גם שני דברים הפכיים.

ועתה נבוא לביאור דברי רבינו:

והכח להמשכה זו - שיהיה אור אין-סוף מתלבש בכריאה-יצירה-עשיה על דרך הנ"ל כבאצילות - המשיכו הנביאים מבחינת העיגול' וה'סובב כל עלמין', אשר שם "כחשכה

סדר המשכת האור הוא - תחילה הוי' ואח"כ צבאות, תחילה באצילות ואח"כ נמשך משם לבי"ע.

ולאחר שהמשיכו הנביאים בחינה זו [- יחוד אור א"ס בכלים דבי"ע (הוי' צבאות)] אזי הוכיחו את ישראל בשם זה, כי מבחינה זו שבכריאה נמשך הנבואה להנביא, ונמצא ש[דבר ה' ממש הוא המוכיח את ישראל.

ולא דמי כלל לשאר מוכיח כו', שהיא תוכחת הנבוא, וזוהי תוכחת הבורא ית' ממש.

"והנה, כשכבר המשיכו הנביאים את אור אין-סוף ב"ה לתוך הכלים דכריאה, שיתלבש בהן אור אין-סוף כמו שנתלבש מקדם בכלים דאצילות, להיות 'איהו וגרמוהי חד' ממש, עד שניתוסף לו שם אחד, הוא 'הוי' צבאות', שהוא נמנה בין ד' השמות שאינן נמחקין כו' - אז הוכיחו לישראל בדבר ה' המלוכש בתוכן, לאמר: 'כה אמר הוי' צבאות' כו', שהמוכיח הוא 'הוי' צבאות' עצמו, דהיינו, בחינת אור אין-סוף המלוכש בכלים דכריאה, שהוא גוזר אומר לקיים את התורה, לכך מי שלא קיים את התורה נענש בעונש חמור, שלא הי' לו תקומה, כי הי' דיבר זאת בעצמו, והוא עצמו המוכיח [דרך פי הנביא]" (תקס"ה).

[ועתה יבאר מהיכן הי' לנביאים כח זה,

להמשיך אור אין-סוף ב"ה שיתלבש ויתייחד גם עם הכלים דבי"ע.

62. לביאור הדברים בארוכה ראה בנספחים לס' חסידות מבוארת מועדים א-ב, ערך ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין.

ומשוה קטן וגדול, שהוא דוקא יכול לישפל את עצמו למטה מטה גם בכריאה
יצירה עשיה, כי קמיה ית' כולם שוים, וכמ"ש ומתחת זרועות עולם⁶¹.

וזקן שכתוב בעצם היום הזה יצאו כל צבאות וגו', פירוש צבאות הוי"ה

וכמ"ש⁶⁵ "ומתחת זרועות עולם"⁶¹.

בפסוק נאמר: 'מעונה אלוקי קדם', היינו, כחינת 'קדמונו של עולם', שהוא מהותו ועצמותו ית' שלמעלה מכל הגדרים דמעלה ומטה וכו', הנה דוקא הוא ביכלתו לימשך למטה מטה ביותר, וזהו 'ומתחת זרועות עולם', שמתלבש למטה מטה בהעולם הזה הגשמי⁶⁶ (ע"פ המשך תער"ב ד"ה כי תצא).

פרק ח

הביאור הפנימי בכתוב 'בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי' - בירור הניצוצות בגלות מצרים

[לאחר שביאר את ענינו הפנימי של השם 'הוי' צְבָאוֹת' - המשכת אור אין-סוף ב"ה בכלים דבי"ע - ישוב לבאר את הכתוב בפרשתינו שנזכר בו 'צְבָאוֹת הוי' (השונה מענין 'הוי' צְבָאוֹת), שאינו שם התואר].

וזקן שכתוב: "בעצם היום הזה יצאו כל צְבָאוֹת וגו'".

הגהות צמח צדק

ד. ובוה יוכן מה שכתוב בחנה: "ותתפלל על הוי"ה כו', ותאמר הוי"ה צבאות" (שמואל-א א, י), שכדי להמשיך בחינת 'צבאות' - יחוד אוא"ס ב"ה עם הכלים דבי"ע, הוצרך להמשיך מבחינת "על הוי"ה", היינו, למעלה משם הוי"ה, כמבואר הפירוש בזה במקום אחר. עיין בפרשת משפטים ע"פ 'לא תהיה משבלה ועקרה' כו' [תו"א עט, ב] (ענין 'ותתפלל חנה על הוי"ה', למעלה מהוי'): "וזהו 'ותתפלל חנה על הוי"ה', כי 'תפלה' הוא מלשון התקשרות, שהתקשרה עצמה 'על הוי"ה', פירוש: למעלה מעלה מבחי' שם הוי"ה המורה על התהוות העולמות וחיותן, כ"א ליבטל וליכלל ביחודו ית'.

⁶⁶. ובכ"מ מובא הדוגמא על זה מחכמת שלמה, שהי' יכול לדבר בשלשת אלפים משל, כי מפני שהיתה חכמתו גבוהה מאד לכן הי' יכול להוריד את חכמתו למרחוק יותר, כי דוקא חכם גדול ביותר ביכולתו להסביר דבר חכמה לאיש פשוט ביותר, וגדלות ורוממות חכמתו באה לידי ביטוי דוקא בזה שיכול להסביר אותה לאיש פשוט ביותר.

כאורה⁶³ שוין, 'השוה ומשוה קטן וגדול'⁶⁴, שהוא דוקא יכול לישפל את עצמו למטה מטה גם בכריאה-יצירה-עשיה, כי קמיה ית' כולם שוים.

האור האין-סוף הבלי-גבול ('סובב כל עלמין'), שוין לפניו המדריגות שהן בבחינת 'מעלה' עם המדריגות שהן בבחי' 'מטה'. וכמו שלגבי מספר בלי גבול, הנה מספר אחד ומספר רבוא רבבות הן שוין, כי מספר גדול ביותר אינו קרוב אל הבלי-גבול יותר ממספר קטן, כי בלי גבול הוא באין-ערוך לגמרי. וכך גם לגבי אורו ית' הבלי-גבול, שהוא באין-ערוך לגמרי מכל גדר מציאות העולמות - אפילו העולמות הכי עליונים, הנה העולמות העליונים הרוחניים ביותר, והגשמיות התחתונה ביותר, שוין ממש לגבי אור זה הבלי-גבול.

ומאחר שלגבי אור הסובב כל עלמין אין שום הבדלים כלל, לפיכך בכחו לירד ולהתייחד גם עם הכלים הנפרדים דבי"ע. ולכן בכדי לפעול יחוד אור אין-סוף ב"ה עם הכלים דבי"ע, המשוכו הנביאים אור גבוה זה.

⁶³. תהלים קלט, יב.

לביאור 'דקדוק הלשון "כחשכה כאורה", בשני כפיין, והוה ליה למימר: 'חשכה כאורה!' ראה לקו"ת פ' צו ד"ה מצה זו.

⁶⁴. פיוט 'האחוז ביד'.

⁶⁵. דברים לג, כז.

הוא לשון סמוך, שהצבאות נטפל לשם הוי"ה, אבל אינו לשון שם התואר כמו הוי"ה צבאות, והיינו בחי' הנצוצים שנתבררו בגלות דמצרים ונתעלו ליכלל בשם הוי"ה הם הנקראים צבאות הוי"ה, כי רפ"ח נצוצים נפלו בשבירת הכלים,

ועבדום וענו אותם גו' ואחרי כן יצאו ברכוש גדול.

וזהו הביאור הפנימי בכתוב 'בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי' מארץ מצרים':

'צבאות' (לשון 'חיילות' כנ"ל) בפסוק זה קאי על ניצוצי קדושה שנתערבו בגלות בתוך קליפות מצרים, וביציאתן ממצרים העלו בני ישראל עמהם ניצוצות אלו, לאחר שנתבררו ונתעלו מנפילתם, ונכללו בשם הוי'. וזהו 'צבאות הוי'.

כי רפ"ח נצוצים נפלו בשבירת הכלים.

לביאור הדברים יש להקדים ענין שבירת הכלים בקיצור נמרץ⁶⁷:

בתורת הסוד מבואר, שישנו עולם הנק' עולם התהו, ויש בו ג"כ ספירות המורכבות מאורות וכלים (ע"ד המבואר לעיל בעולם התיקון). והכלים דתהו ירדו ונפלו ממדרגתם, וירידה זו נקראת בשם 'שבירת הכלים'; וכמשל כלי שנשבר, שכבר אינו שייך לקבל בתוכו את האור.

וב'שבירה' זו של הכלים דתהו נפלו ג"כ 'ניצוצים' מהאור שהי' מלובש בהכלים.

וכאשר הכלים והניצוצין האלו נפלו למטה, נפלו למדרגה נמוכה ביותר.

והנה מספר הניצוצות שנפלו למטה נרמז בלשון הכתוב "ורוח אלקים מרחפת על פני

פירוש, "צבאות הוי"ה" – הוא לשון סמוך, [היינו] שהצבאות נטפל לשם הוי"ה, [היינו שהמלה צבאות עצמו אינו שם קדוש, אלא הוא טפל ובטל לשם הוי"] אבל אינו לשון שם התואר כמו "הוי"ה צבאות" – שמבואר עניינו לעיל – המשכת אוא"ס ב"ה למטה להתלבש ולהתאחד בכלים דבי"ע על-דרך שהוא מתייחד בכלים דאצילות.

[ומבאר מהו ענין 'צבאות הוי' הנזכר בכתוב

כאן, וחילוקו מענין 'הוי' צבאות']:

והיינו, בחי' הנצוצים שנתבררו בגלות דמצרים, ונתעלו ליכלל בשם הוי"ה, הם הנקראים "צבאות הוי"ה".

מבואר בתורת הסוד שבתוך כל הדברים הגשמיים שבעולם נמצאים ניצוצות קדושות שירדו ממדרגתם הגבוהה ונפלו למטה מטה עד שנתלבשו בדברים גשמיים⁶⁷, וכאשר האדם עוסק במילוי צרכיו הגשמיים לשם שמים, הרי הוא 'מברר' את הניצוץ הקדוש מתוך התערובת טוב רוע, ומעלה אותו לשרשו ומקורו, וזהו עניין 'בירור הניצוצות'.

גם מבואר שם, שהסיבה העיקרית לירידת בני ישראל בגלות מצרים היתה בכדי שיוציאו משם ניצוצי קדושה שנתערבו בקליפת מצרים, ויחזרו ויעלו ניצוצים אלו למקורן ושרשם בקדושה, וזהו ענין הרכוש גדול שהבטיח הקב"ה לאברהם

67. וזהו סוד 'עץ הדעת טוב רוע' – היינו, שבכל ענייני העולם הזה יש תערובות טוב רוע, דהיינו, גשם וחומר הדבר (שאליו נמשך האדם כדי למלאות תאוות גופו ונפשו בהבחיית) הוא חלק הרע שבו, וביחד עם זה טמון בו ניצוץ קדושה.

68. לביאור ענין שבירת הכלים ועולם התהו ותיקון, ראה

(מלבד הביאור וההערות דלהלן): ד"ה אחרי מות תרמ"ט, וד"ה ויגדלו הנערים תרס"ה לאדמו"ר הרשב"ב (וראה בס' חסידות מבוארת עבודת התפלה ע' שסא הערה לו. ובנספחים לס' חסידות מבוארת מועדים (ח"א) ערך תהו ותיקון, וח"ב ערך שבירת הכלים).

ומזה נתברר בגלות מצרים ר"ב נצוצים, ועל זה נאמר וינצלו את מצרים, וז"ש
וגם ערב רב עלה אתם, וכתוב רב לך כו'. ופירושו וענין שנקראו צבאות

[ומביא כמה פסוקים שמרומז בהם
שבגלות מצרים נתבררו מספר ר"ב נצוצות]:

ו"ש⁷³ "וְיָנִצְלוּ אֶתְכֶם".

- לפי פשוטו מדבר הכתוב על המצריים שעלו
עם בני ישראל ממצרים ונתגירו⁷⁴. ועל פי
פנימיות הענינים קאי על מספר ר"ב ניצוצות של
קדושה שהעלו בני ישראל עמהם ממצרים, לאחר
שניצוצות אלו נתבררו מתוך הקליפה, ונתאחדו
במקורם ושרשם באלקות.

ובתיב⁷⁵ "רב לך כו".

זוהי גם המשמעות הפנימית של הכתוב
"ויתעבר ה' בי למענכם ולא שמע אלי, ויאמר
ה' אלי: רב לך, אל תוסף דבר אלי עוד בדבר
הזה". וכמבואר בספרי הקבלה שבקשת משה

וכשיוגמרו הביורורים יבא משיח במהרה בימינו אמן.
"ואם כן, הוא תמוה, וכי אפשר שלא נתברר עדיין
רפ"ח נצוצים במשך זמן רב כזה, אשר דור הולך ודור בא,
וכל אחד מישראל מברר חלקו שצריך לברר, ומה גם
שמספרם של ישראל שצריכים לברר הרפ"ח הם ס' רבוא
כיוצאי מצרים, והרי עתה ב"ה ישראל רבים יותר ממספר
זה, יוסף ה' עליהם כו', וכל שכן בזמן הקדמונים שה'
נמצא כפרים שהיו בהם יותר מס' רבוא, כמ"ש בגמרא:
'כפר שחליים' כו'.

"אלא שהוא משום שלמטה בעשייה נתפרדו הניצוצין
לאלפים ורובבות אין מספר, ומספר רפ"ח הוא באצילות,
ושם הם גם כן מספר ס' רבוא נשמות כלליים שהם צריכים
לברר רפ"ח חלקים גדולים, הן הניצוצות שבאצילות. וכמו
שלמטה נתרבה מספר הנשמות כנ"ל, כך נתרבו מאד
הניצוצים לאלפי אלפים חלקים קטנים. ולכך, נמשך הגלות
שעדיין לא נשלם כל הביורורים כו', וכשיושלם הביורור יבא
הגואל במהרה בימינו אמן" (תו"א וישב כז, ד).

73. ראה שמות יב, לח.

74. כמבואר בפרש"י עה"פ.

75. דברים ג, כו.

המים" – מרחפ"ת אותיות רפ"ח מת', הם רפ"ח
ניצוצות שנפלו למטה בשבירת הכלים (ונקראים
'מת', כדאיתא בזהר ד'מאן דנפל מדרגיה אקרי
מת')⁶⁹.

ומזה נתברר בגלות מצרים ר"ב נצוצים⁷⁰ [רפ"ו
ניצוצין נשארן להתברר בשאר גליות" (תקס"ה)].

ועל זה נאמר⁷¹ "וְיָנִצְלוּ אֶת מִצְרַיִם".

על ענין העלאת ובירור הניצוצות ממצרים
נאמר 'וינצלו את מצרים', ואמרו רז"ל על זה:
'עשאוה כמצולה שאין בה דגים, וכמצודה שאין
בה דגן', והיינו שבני ישראל ביררו והוציאו משם
כל ניצוצי קדושה שהיו בגלות בתוך קליפת
מצרים⁷².

69. וביאור המשלים ממצולה של דגים ומצודה של דגן
היינו "שביררו את הניצוצות השייכים לעלמא
דאתכסיא (כמצולה שאין בה דגים), והניצוצות השייכים
לעלמא דאתגליא (כמצודה שאין בה דגן)" – סה"מ מלוקט
ח"א עמ' תב.

70. ראה כנפי יונה ח"ג סנ"ו. מג"ע אופן נח. שם עה"ת
(מהדורא תניינא ברוקלין תשל"ז) ס"פ מקץ (ע' קפו
ד"ה גס). מאמרי אדה"ז על פרשיות התורה ח"א ע' נג
(כידוע בספרים). ח"ב ע' תתפה.

71. שמות יב, לו.

72. "מספר רפ"ח הוא בחי' הפירוד של הניצוצין שנפלו
כמו שהיו עדיין באצילות, שזהו ראשית ירידתו, שאז
נתפרדו למספר רפ"ח, וזהו רפ"ח מת' כו'. אבל אח"כ
כשנפלו מאצילות לעולם הבריאה, אזי כל נצוץ מרפ"ח
ניצוצים הנ"ל שבאצילות נתחלק שם בבריאה לחלקים רבים
מאד, וכשנפלו מבריאה ליצירה, אזי נתחלקו עוד לחלקים
ונצוצים קטנים, וכן מיצירה לעשיה נתחלקו ונתפרדו עוד
ביותר לאלפים ורובבות.

"ובזה יובן מה שנמשך הגלות כל כך הרבה יותר מן
י"ז מאות שנה, וידוע שהכוונה הכל לברר הרפ"ח ניצוצים,

הוי"ה בחינת טפל וסמוך לשם הוי"ה, הענין, כי מספר רפ"ח נצוצים הם מבחי' שמות ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן כו', וכאשר נתבררו מבריאה יצירה עשיה לחזור לשרשם, אז אינם נקראים בשמות אלו כלל, מפני שנתכללו במקורם בתכלית היחוד, לכך אינם עולים בשם כלל. והמשל בזה, כשהאדם משכיל בגדולת ה' בהתבוננות והשגה, אזי נרגשת ההשגה בבחינת יש ודבר, אבל כשנתבטל במציאות לגמרי, אז אינו מרגיש ההשגה והביטול בבחינת יש ודבר מה, כי אם הוא בטל לגמרי בתכלית הביטול בלי הרגשה כלל. כך על דרך

שכאשר נפלו בשבירה יש להם שמות ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן כו', כמ"ש בע"ח עיין שם" (תקס"ה).

וכאשר נתבררו מ[עולמות] בריאה יצירה עשיה לחזור לשרשם, אז אינם נקראים בשמות אלו כלל, מפני שנתכללו במקורם בתכלית היחוד, לכך אינם עולים בשם כלל.

והמשל בזה:

- המשל לב' בחי' אלו, שיש ענין שהוא בבחי' שם', ויש מה ש'אינו עולה בשם כלל':

כשהאדם משכיל בגדולת ה' בהתבוננות ו'השגה', אזי נרגשת ההשגה בבחינת יש' ודבר. בעת שהאדם מתבונן בגדולת ה', הגם שהדבר בודאי פועל בו ביטול, אבל מ"מ הוא עולה ב'שם, היינו שמורגשת מציאותה של ה'השגה', וממילא – גם מציאותו של ה'משיג'.

אבל כשנתבטל במציאות לגמרי, אז אינו מרגיש ההשגה והביטול⁷⁶ בבחינת יש' ודבר מה, כי אם הוא בטל לגמרי בתכלית הביטול, בלי הרגשה כלל.

למעלה ממדרגת 'השגה' יש מדרגה שהיא 'ביטול במציאות לגמרי', ואזי האדם הוא בביטול מוחלט, בלי הרגשה כלל.

רבינו ליכנס לארץ ישראל היתה כדי לברר את ניצוצי קדושה שנפלו למטה בשבירת הכלים, והשיב הקב"ה למשה: אתה אומר 'החלות', כאלו [רק] התחלת לתקן אותם, הלא י'רב לך', הלא כבר העלית ר"ב ניצוצין מן רפ"ח, [לכן] 'אל תוסף דבר אלי עו"ד בדב"ר [הזהה], בגימטריא רפ"ח . . . אתה די לך בעליית ר"ב ניצוצין, וזהו שאמר 'אל תוסף דבר'. כלומר: כבר פעלת ביציאת מצרים העלאת וברור מספר ר"ב ניצוצות דקדושה, ולכן 'אל תוסף דבר אלי עוד בדבר' הכניסה לארץ ישראל כדי להוציא משם עוד ניצוצי קדושה, כי כבר בירת את המגיע לחלקך (מגלה עמוקות ואתחנן אופן נ"ח). [ופ"ו ניצוצות שנארו יתבררו על ידי עבודת בני ישראל במשך כל זמן הגלות].

ופירוש וענין שנקראו "צבאות הוי"ה" – בחינת טפל וסמוך לשם הוי"ה.

לבאר תוכן הענין בזה שהניצוצות שנפלו בשבירת הכלים ('צבאות') הם טפלים לשם הוי'.

הענין: כי מספר רפ"ח נצוצים הם מבחי' שמות ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן כו'⁷⁶.

"ידוע שהרפ"ח ניצוצין דתוהו שנפלו בשבירה לנוגה דבי"ע הם מבחינת שם ס"ג דתוהו כו',

⁷⁶ ההשגה והביטול, נראה לבאר, על פי הידוע שגם ב'ביטול' עצמו שתי מדרגות: כשהביטול מורגש, וכשאינו מרגיש הביטול, ראה סה"מ תרפ"א ע' רלט. ועוד.

⁷⁶ ראה עין חיים שער רפ"ח ניצוצין פרק ב.

⁷⁷ במאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א הובאה נוסחא אחרת בה ליתא תיבה זו. ועפ"ז מובן יותר. והנוסחא שלפנינו:

משל, הנצוצים דתהו שנפלו בשבירה יש להן שמות, שזה מורה בחינת יש ודבר עד שנקראו בשם שזהו הגילוי לזולתו, כמו האדם, שכפני עצמו אינו צריך לשם רק שחבירו קוראו בשם. וכיון שנתבררו וחזרו למקורם בתכלית הביטול להתכלל באלקות, אזי אין להם שמות כלל, ולכן נקראו אז צבאות הוי"ה, שהם טפלים וסמוכים ונכללים בשם הוי"ה. ופירוש הוציא ה' את בני ישראל על צבאתם, היינו שנשמות ישראל הן למעלה מבחי' ניצוצין הנ"ל.

[והנמשל:]

מצרים (שנק' 'צבאות' כנ"ל) חוזרים ועולים ונכללים במקורם (שם הוי") – הרי הם נקראים 'צבאות הוי"ה', שה'צבאות' – הניצוצות מתהו שנפלו בשבירת הכלים – טפלים וסמוכים ונכללים בשם הוי" – מקורם.

וההדגשה בענין זה היא – שנעשו בבחי' 'טפל', שאין להם 'שם' בפני עצמו.

ופירוש "הוציא ה' את בני ישראל על צבאתם"⁷⁸, היינו, שנשמות ישראל הן למעלה מבחי' ניצוצין הנ"ל⁷⁹ [צבאותם].

"וזהו מה שמסיים בכתוב 'הוציא ה' את בני ישראל מארץ מצרים על צבאותם', כי הנה כשם שעל ידי ירידת ישראל למצרים העלו את ניצוצות הקדושה שנפלו שם, כך נפעלה עלי' גם בישראל גופא, כידוע בענין 'אנכי ארד עמך מצרימה, ואנכי אעלך גם עלה', שתכלית הירידה למצרים היא (לא רק בשביל עליית הניצוצות, אלא גם) בשביל העילוי שנעשה בנשמות ישראל.

והעלייה בנשמות ישראל היא עוד למעלה מעליית הניצוצות, והניצוצות עולים בעולם האצילות, 'צבאות הוי"ה', שנעשים טפלים לשם הוי' דאצילות, מה שאין כן בני ישראל יצאו 'על צבאותם' – למעלה גם מצבאותם כו'. . וזהו ענין 'על צבאותם', דעל ידי עבודה בכיורו הניצוצות עולים בבחי' העצמות ממש" (סה"מ תשמ"ג ד"ה בעצם היום הזה).

כך על-דרך-משל: הנצוצים דתהו שנפלו בשבירה, יש להן שמות [ע"ב, ס"ג, מ"ה, כ"ן כנ"ל], שזה מורה [שהם] בחינת 'יש' ודבר, עד שנקראו בשם –

[ומפרש כיצד ענין השם מורה על בחי'

'יש' ודבר בפני עצמו:]

שזהו הגילוי לזולתו, כמו האדם, שכפני-עצמו אינו צריך לשם, רק שחבירו קוראו בשם. ענין ה'שם' הוא גילוי לזולתו, והיינו – שהאדם הוא בגלוי וניכר ומתראה אל הזולת. ועל פי זה מובן, דדוקא כאשר הדבר הוא בבחי' 'יש' – אז שייך שייקרא בשם.

וכך הוא למעלה, בענין השמות ע"ב ס"ג וכו', שאף שהם שמות קדושים, מ"מ הם בבחי' יש (ובדוגמת השגה אלקית הנ"ל). ובבחי' ה'ישות' הזו היתה הירידה והנפילה דשבירת הכלים, עד למטה מטה.

– וכיון שנתבררו וחזרו למקורם בתכלית הביטול להתכלל באלקות, אזי אין להם שמות כלל.

"כמשל האדם היושב בדר, שאינו מצטרך לשמו כלל, כמו כן הניצוצין שנתבררו ונתכללו במקורם אין להם שמות הנ"ל" (תקס"ה).

ולכן נקראו אז 'צבאות הוי"ה', שהם טפלים וסמוכים ונכללים בשם הוי"ה.

ומטעם זה, כאשר הניצוצות שנתבררו בארץ

הם למעלה מהם" (סה"מ מלוקט).

78. שמות יב, נא.

79. "דמכיון שישראל הם המבררים את הניצוצות, הרי

פטריוני חומש "שמחת"

לעילוי נשמת

הרה"ת הרה"ח ר' בנימין זאב בן הרה"ת
הרה"ח ר' אברהם שיבלחט"א סילווער

נתנדב ע"י ולזכות הוריו הרה"ת הרה"ח
אברהם זוג' שיחיו סילווער

שיהיו להם ברכות בכל מכל כל בטוב הנראה והנגלה

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' קלונימוס קלמן בן ר'
שלמה ע"ה דרימער

נפטר כ' חשון ה'תשע"ה
תנצב"ה

נדבת בנו ידידינו הרה"ת הרה"ח
שלמה שיחיו דרימער

נדבת

ר' יוסף הלוי זוגתו מרת חנה מלכה שיחיו
גורביץ

לזכות כל משפחתו

שיהיו להם ברכות בטוב הנראה והנגלה בכל מכל כל

לזכות

השליח הרה"ת ר' יוסף יצחק זוגתו מרת
שטערנא שרה שיחיו מינץ

ולזכות הילדים מנחם מענדל, אייזיק גרשון,
צמח, משה, וחי' מושקא שיחיו מינץ

שיהיו להם ברכות בכל מכל כל בטוב הנראה והנגלה,
ושירו מוהם הוריהם אידישע חסידישע נחת

לעילוי נשמת

הרה"ת ר' אליהו ציון בן הרה"ת ר' חנניה ומרת ברוכה
ולזכות מרת סופי' בת גרז שתבלחט"א

ולזכות ר' חיים שמעון בן רחל,
ומרת חי' לאה בת ראשקא שיחיו

נדבת אוריאל בן סופי' זוגתו מרת חנה טויבע
בת חי' לאה ומשפחתם שיחיו

שיהיו להם ברכות בכל מכל כל בטוב הנראה והנגלה

ברוכים הבאים לאוצר הגדול של שיעורי חסידות

אוצר בלום של מגוון שיעורים ככל המקצועות בחסידות

מכונס לפונדק אחד כאופן הכי נוח והכי יפה ממיטב המשפיעים שיחי'

היכנס

תרומ

הרשמה לרשימת התפוצה

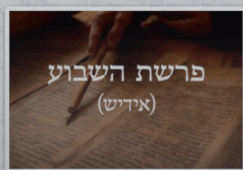
מומלצים

שיעור שבועי בדרך מצותיך
הרב מענדל וועכטער - באדיש

מיוחד! לפרשת תצוה
תורה אור מאמר ד"ה ועשית ציץ

מיוחד! לפרשת תצוה
תורה אור מאמר ד"ה ועשית ציץ

ברוך שהחיינו וקימנו לזמן הזה!

בשמחה רבה אנו רוצים להודיע שבעזרת השם נפתח שערי האתר החדש

המכיל אלפי שיעורים בחסידות: תניא, תורה אור, לקוטי תורה, דרך מצותיך, מאמרי חסידות ועוד - הכל בסדר מסודר דבר דבור על אופניו, שעדיין לא נראה כבושם הזה.

כמו כן, אפשר למצוא שיעורים מסודר לפי פרשת השבוע ומועדים ונושאים שונים.

כתובת האתר: otzerhachassidus.com

סעמי וראו כי טוב...

מכון אשכנז בא"ת

מנדבים חודשיים

לזכות הרה"ת ר' שמואל דוד וזוגתו שיחיו

ניומאן וכל משפחתם

לזכות ר' יעקב בן חנה שיחיו גרסון וכל משפחתו

לזכות משפחת באביטש

שיתברכו בכטו"ס בבני חיי מזוני ובכולם

רווחי

לזכות משפחת אהרן

שיתברכו בכטו"ס בבני חיי מזוני ובכולם

רווחי

Refuah Sheleima for

Daniel Reuvein ben Dina

Donated Anonymously

לזכות

הרה"ת ר' לוי הלוי בן שרה

וזוגתו מרת שיינא מלכה בת רחל

ובניהם יהודית, צבי הירש הלוי, חי'

מושקא בת שיינא מלכה

לזכות

הרה"ת ר' שלום דובער וזוגתו מרת חי'

מושקא גורביץ וכל משפחתם

לזכות הרה"ת ר' יוסף רסקין
וכל משפחתו

לזכות התמים אליה סילפין

לזכות הרה"ת ר' נפתלי

מיכאלאוסקי וכל משפחתו

לע"נ בתיה בת שלמה הלוי ע"ה

לזכות לוי וזוגתו מרת רבקה

לאה ובניהם חי' מושקא, מנחם

מענדל, ובתיה מינא געלב

לזכות הרה"ת ר' שרגא

פייועל בראוד

לזכות

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

ולזכות

הרבנית הצדקנית חי' מושקא

לזכות הרה"ת ר' אברהם דוד

ומרת רחל לאה טיברג

מנדבים חודשיים

לע"נ ר' ראובן בן ר' יוסף
רובינשטיין ע"ה נדבת
חתנו ר' מיכל קארצאג

לזכות יהודית
ולזכות אחיותיה חי' מושקא,
זעלדא, ואחיה שרגא
פיוויש, מנחם מענדל
נדבת הורי' מרדכי אברהם
ישעיהו וזוגתו מרת אסתר
שפרה טלזנר

לזכות הרב ומשפיע שמואל לו,
שימשיך בעבודתו הקודש
מאת תלמידו שאול גנוגלי

לזכות
World Trade Copiers
ואברהם הולצברג

לזכות הת' מנחם מענדל
בן שיינא באשא

לזכות אסתר בת רחל

לזכות הילד חייל בצבאות ה'
אברהם זאב בן שיינא באשא

לזכות ר' לוי יצחק הלוי
וזוגתו מרת חנה קורניסקי
וכל יוצאי חלציהם
ולזכות 'חדר מנחם' מלבורן
אוסטרליה

לע"נ ראובן אברהם
בן אלתר שלמה זלמן

לע"נ הרה"ח הרה"ת ר' שמואל
אייזיק הלוי ע"ה פאפאק
נדפס על ידי ולזכות משפחתו

לזכות ולרפו"ש עבור
חי' אלה שתחי' בת ריסא
ולזכות עמנואל בן חי' סאשה

לזכות ולרפו"ש ליוסף יצחק בן
איריס ודורי בן אורה

לזכות אשר בן רינה לזיווג
משורש נשמתו ולגאולה
שלימה של עם ישראל
בקרוב ממש

לזכות ולרפו"ש לשאול אליהו
שיחי' בן חנה רבקה שתחי'

לזכות מרת חנה מינא
בת שושנה אביבה

לע"נ הר"ר כתרילאל שלום בן
הר"ר חיים יצחק ע"ה

לזכות הרה"ת ר' יונתן מיכאל
הכהן בן ריסא, וכל משפחתו

לזכות הרה"ת ר' נחמן דוב
שיחי' בן מאלע, וכל משפחתו

לע"נ יהוקאל בן יוסף חיים
ולע"נ רבקה בת יהוקאל

לזכות הרה"ת ר' אברהם
אברמסון וכל משפחתו

לזכות התמים מיכאל זהבי

לזכות הרה"ת ר' ישראל מאיר
אברמסון וכל משפחתו

לע"נ הרה"ת אברהם ישעי'
בהרה"ת עובדי' ע"ה שטראקס

לזכות בת שבע שתחי'
בת הרה"ת יוחנן מרזוב
וכל משפחתו

לזכות דינה בת שבע
בת מאירה אסתר

לזכות פערל רייזל
בת אהובה ברכה

לזכות הרה"ת ר' יהושע
בירקאוויץ וכל משפחתו

לע"נ רבקה אלטא
בת חנה לאה ע"ה

לע"נ הילדה היקרה עדאל
שיינא ע"ה בת הרה"ת מרדכי
אליה ילחט"א האנאווער

לזכות הרה"ת ר' אביגדור
סימאנדס וכל משפחתו

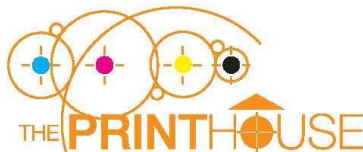
לזכות הרה"ת ר' חיים משה
וזוגתו מנוחה רחל ובניהם מנחם
מענדל ופעסיא

ניתן להשיג הקונטרסים בחינם מידי שבוע בשבוע
במוקדים בכל שכונות החרדיות ברחבי ניו יארק

לפרטים נא להתקשר בטלפון 718-650-6295
או באימייל info@otzerhachassidus.com

כמו"כ אפשר לקבלו באימייל
או להורידם מאתר אוצר החסידות
www.otzerhachassidus.com

נדפס באדיבות

538 Johnson Avenue | Brooklyn, NY 11237

t 718.628.6700 f 718.628.6900 e jobs@tphny.com w tphny.com